ОВИД

HORIZON

КВІТЕНЬ
APRIL
1957
РІК VIII.
Ч. 4 (81)
Ціна 50 ¢

Український Кооперативний Банк

ПІД НАЗВОЮ

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„Самопоміч"

2408 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, ILL.

Телефон: HU. 9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДИ І ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 вечером.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 в Credit Union Share Guaranty Corp.

Позички забезпечені до висоти $10.000 в Credit Union National Association

В приміщенні Кредитової Кооперативи переводиться

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі, помагаєте рівночасно Українській Громаді.

ПРОДАЖ ЧОЛОВІЧОГО, ЖІНОЧОГО ОДІННЯ І ҐАЛЯНТЕРІЇ

Поручає всякого роду чоловічі убрання, готові і роблені до міри.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР СОРОЧОК, КРАВАТОК І СПІДНЬОГО БІЛЛЯ.

Жіночий відділ має на складі повний вибір:

- **блюзок**
- **суконок**
- **спідничок**
- **пончіх**
- **торбинок**
- **купелевих костюмів**
- **та всякого роду жіночої ґалянтерії.**

ЗАГЛЯНЬТЕ ПЕРЕКОНАТИСЯ!

ОВИД

The Monthly Newsmagazine
No. 4. April, 1957

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.

Branches:

2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.

G. P. O. Box 1476
New York 1, N. Y., USA.

6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barwon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Union des Travailleurs Ukrainiens en Belgique
72, Bd. Charlemagne, Bruxeles

Application for Second-Class Mail privileges is pending at Chicago, Illinois.

Authorised as Second-Class Mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by The Basilian Press, 286 Lisgar St., Toronto, Ont., Canada.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Видає й редагує
Микола Денисюк

Статті підписані повним іменем або ініціялами не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30/—
Аргентина — арг. пезів	60/—
Бразилія — крузейрів	120.—
Франція — фр. фр.	800.—
Німеччина — ДМ.	10.—
ЗДА, Канада і ін — дол.	6.—

Передплату можна вплачувати довільними ратами.

ЗМІСТ:

Олесь Бабій — **Пам'яті Гетьманича Данила** — — — — — — — — — 3
Б. Ромен-Домазар — **Гетьманич Данило** — — — — — — — — — — 4
Ірина Р. Носик — **Дух епохи — Михайло Ангел Буонароті** — — 5
С. Риндик — **Піт і Бел** — — — — — — — — — — — — — — — 8
Ярослав З. Пеленський — **Край і українство в діяспорі** — — — 9
Богдан Рубчак — **Вогненний голос, що між нами** (В 60-ліття Є. Маланюка) — — — — — — — — — — — — — — — 13
Яр Славутич — **Із книги "Оаза"** — — — — — — — — — — — — 14
Г. Лагодинська-Залеська **Мій спогад про Софію Дністрянську** 15
А. Г. — **Поетам дозволено писати про кохання...** — — — — — — 18
Л. Храплива — **Сусідська розмова** — — — — — — — — — — 20
Проф. інж. О. Кремер — **Ангіна темпоріс** — — — — — — — — — 21
Р. Турянська — **З рідною піснею, з дзвоном бандури** — — — — 23
Марія Овчаренко — **Релігія в творах лавреатів УЛФ.** — — — — 25
А. Юриняк — **Читач і критика** — — — — — — — — — — — — 26
О. Лятуринська — **Все бути вірним** — — — — — — — — — — 27
П. Явор — **Жайворонки прилетіли** — — — — — — — — — — — 27
О. Лятуринська — **Тернина** — — — — — — — — — — — — — 27
А. Климко — **Жінки в СССР** — — — — — — — — — — — — — 28
Серед книжок — — — — — — — — — — — — — — — 29
Спорт — — — — — — — — — — — — — — — — 30
Шахи — — — — — — — — — — — — — — — — 31
Ю. Максимчук — **Пропам'ятні марки УСС** — — — — — — — — — 32

На обкладинці: різьба Михайла Ангела "Пієта"

З нагоди появи "Овиду" в журнальному оформленні Видавництво проголошує

КОНКУРС НАГОРОД

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

за точну передплату

Перша нагорода — машина до писання вартости $100.00; **Друга** нагорода — Енциклопедія Українознавства (Гаслова Частина) $60,00; **Третя** нагорода — оправлений комплет сімох річників "Овиду" 1949-1955 рр. $28,00; **четверта і п'ята** нагороди — два комплети власних видань видавництва $62,00.

Разом 5 нагород загальної вартости $250,00.

Нагороди будуть вильосовані в липні 1957 р. між передплатників, які до 30 червня 1957 р. заплатять за "Овид" річну передплату в сумі $6.00.

Реченець продовжуємо, щоб у льосуванні нагород могли взяти участь також наші передплатники з Південної Америки, Европи та Австралії.

Учасники першенств УСЦАК — Дел. СУАСТ -Північ
Клівленд 16. 3. 1957

Українське Мистецьке Товариство в Чікаго

При нагоді відкриття нашого видавництва в Чікаґо, 5 листопада 1956 р., відбулася в приміщенні видавництва зустріч із представниками місцевого мистецько-творчого середовища. Метою цеї зустрічі була також нарада з мистцями про потребу й можливості створити в Чікаґо товариство, яке об'єднувало б місцевих українських науковців, літераторів, журналістів, образотворчих мистців та діячів театрального мистецтва.

Скоро по зустрічі, вже 11 грудня 1956 р., при нагоді закриття образотворчої виставки місцевих українських малярів, відбулися сходини мистців із представниками громадських організацій. На сходинах вибрано Ініціятивний Комітет для підготови основин такого товариства, в складі: голова — М. Денисюк, д-р Т. Лапичак — з. голови, З. Голубець — секретар, М. Гарасовська-Дачишин, І. Дуда, Т. Курпіта і Б. Рубчак.

Кидаючи гасло створити таке товариство в Чікаґо, ми руководилися тим, що для творчого вияву мистця потрібні два елементи: атмосфера в товаристві друзів-мистців і можливість виявити себе друкованими творами в журналі чи окремими виданнями. Українські мистці в Чікаґо відчували брак першого й другого.

Створенням нашого видавничого осередку в Чікаґо, ми відкрили місцевим мистцям деякі перспективи для друку їх творів на сторінках наших видань. Приємно нам признати, що в перших лише 4-ох числах відновленого "Овиду" приняло вже участь 12 місцевих авторів (О. Бабій, І. Білогруд, І. Витанович, З. Голубець, І. Красник, М. Овчаренко, Я. З. Пеленський, С. Риндик, Б. Рубчак, Р. Турянська, М. Турянський і Г. Черінь). Також і для інших авторів сторінки "Овиду" відкриті та є можливості видання їх кращих літературних творів.

Із великим вдоволенням можемо подати до відома наших Читачів, що також уже завершено створення Українського Мистецького Товариства (УМТ) в Чікаґо, якого Основні Загальні Збори відбулися 7 квітня 1957 р. Ці Загальні Збори УМТ відбулися в приміщенні української католицької школи ОО. Василіян. Збори відкрив голова Ініціятивного Комітету М. Денисюк, інформуючи учасників про переведену підготовчу працю Комітету, а зокрема про заслуги в реалізації наміченого пляну д-ра Т. Лапичака і ін. членів. Ініціятивний Комітет вирішив запропонувати Заг. Зборам не творити чисто професійного товариства самих мистців, а допустити до нього теж і прихильників мистецтва взагалі. На Зборах вписалося в члени Товариства 59 осіб.

Зборами проводив вибраний предсідник проф. д-р І. Витанович. Заст.-предсідника був д-р О. Бабій, секретарювала Р. Турянська. Д-р Т. Лапичак референував проект статуту, який схвалено з деякими поправками, що їх зголошено в часі широкої й жвавої дискусії, під час якої промовляли пп.: Артюшенко, Бабій, Барановський, Целевич, Голубець, Денисюк, Турянський, Черінь, Драганчук, Оренчук, Рубчак, Наконечний, Курпіта, Заклинський і ін.

Вибрана зборами номінаційна комісія (Каменецький, Наконечний і Рубчак), запропонувала склад членів керівних органів УМТ, а Загальні Збори вибрали їх одноголосно. Головою вибрано д-ра Т. Лапичака, до Управи ввійшли п.п.: Денисюк, Зінченко, Коломиєць, Курпіта, Дуда і Турянська. Особовий склад інших керівних органів подамо в наступному числі.

Після офіційної частини Загальних Зборів, відбулася ще мистецька частина під проводом З. Голубця, на якій виступали письменники: О. Бабій, Ганна Черінь, Б. Рубчак і Т. Курпіта — та музичний квартет (Повалячек, Чиж, Мак, Дуда).

На закінчення відбувся бенкет, під час якого представники місцевих українських організацій складали привітання Управі УМТ.

ХРИСТОС

ВЕСЕЛИХ СВЯТ

ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ

бажає

СВОЇМ ВІДБОРЦЯМ,

ПЕРЕДПЛАТНИКАМ І ЧИТАЧАМ

ВИДАВНИЦТВО

МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ВОСКРЕС

РІК VIII. Ч. 4 (81)

ОВИД

КВІТЕНЬ, 1957

13. II. 1904

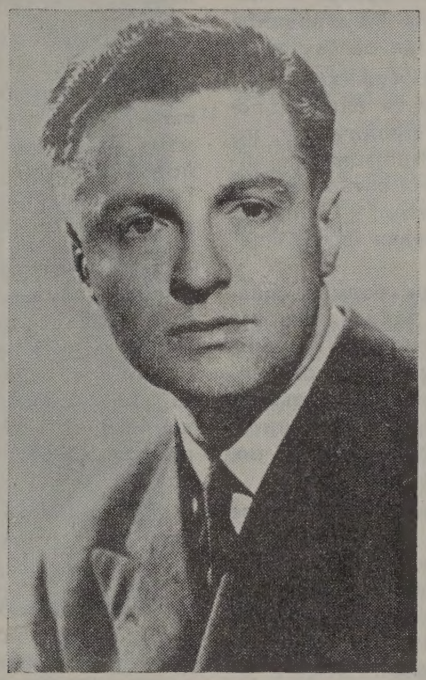

23. II. 1957

Олесь Бабій

ПАМ'ЯТІ ГЕТЬМАНИЧА ДАНИЛА

Не заспівали думи кобзарі
у Глухові, в Батурині стариннім,
не станули в гетьманському дворі
полковники в ряди при домовині.
Не задзвонив подзвінням дзвонів гул
в Софійськім храмі, і в церквах Покрови,
не вкрив труни Твоєї осавул
китайкою, ні стягом пурпуровим.
Не засурмив салюту Твій сурмач,
не загриміли сальви гаківниці,
не похилились бунчуки, пірнач
на знак шани й жалоби на Хортиці.
Бо переможцям ворогам в борні
Ти не віддав данини, ні поклону,
тому заснув навіки в чужині,
в країні мрячній гордого Альбіону.
Вигнанцем Ти пройшов тернисту путь,
достойний, вірний, мужній, неугнутий,
ждучи на день, коли знов загудуть
гарматні дула близь Дніпра-Славути,
там запанує вже не лютий кат,
не завойовник, деспот-самозванець,
а запанує мудрість, право, лад, —
господар, люду вільного вибранець.
Скитаючись, Ти сон снив наяву
про розцвіт Руси й предків героїчність,
про січову, прадавню булаву,
народу міць, могутність і величність.

Мандруючи по всіх краях, морях,
Ти згадував на океану хвилях,
як пахнуть на чернігівських полях
волошки, мак і соняшники й зілля.
І хоч Твій край вогнями та мечем
загарбала в боях орда монгола,
то українських душ володарем
Ти був, хоч без корони і престола.
Скорботу й жаль приносить вість для всіх
в палати пишні та в убогу хатку,
що ген далеко від братів своїх
Ти вмер, гетьмана люблений нащадку.
Та простору немає для сердець,
любов не знає меж, границь, кордонів,
тому на гріб Твій шле поклін борець,
летять думки й молитви душ мільйонів.
Забрав Ти в гріб скарби палких надій
на тріюмфальний в'їзд в свою державу,
в Твоїй особі згинув наш носій
чеснот козацьких, віри в Бога, славу.
Тому то в наших душах і серцях
незгойна рана, смуток і жалоба,
бо вже без Тебе йтимуть у боях
дочки й сини народу-хлібороба.
З молитвами від нас летять слова
присяги на Твій гріб, гетьманський сину:
— Ти вмер, та в душах наших все жива
Твоя мета і віра в Україну! —

Б. Ромен-Домазар

ГЕТЬМАНИЧ ДАНИЛО

Гетьманич Данило, син покійного Гетьмана України Павла Скоропадського, народився 13 лютня 1904 р. в Петербурзі. По батькові зі старого козацького аристократичного роду, по матері з князівського роду, що виводився ще з Рюриковичів.

Початкову освіту одержав дома, де батьки звертали особливу увагу на вивчення чужих мов; і так ще від дитинства він опанував та вивчив, поруч української, мови англійську, французьку, німецьку й московську. У 1911 р. переїздить із цілою родиною до Фінляндії, де його батько в той час командував драґунським полком у Вільманстранді. Тут Гетьманич добре опанував їзду лещатами.

Большевицька революція застала родину Скоропадських у Петербурзі і тільки завдяки загальному хаосові вдалося їм вирватися в Україну. Гетьманич був свідком творення української держави, а особлива опіка, якою оточили гетьманського наслідника і спеціяльна наука його вчителя, полк. Никифора Блаватного, поглибили та поширили національний світогляд Гетьманича.

На нього сильно діє окруження: будівництво власної державности, знайомство з високими старшинами і врешті часті прогулки по Дніпрі та Десні, полювання, риболовля... А ті чарівні українські ночі і гомін прекрасної пісні, що розносився по острівцях та Дніпрових заливах — залишились йому в пам'яті раз на завжди.

Під осінь перед повстанням Гетьман висилає дітей до Одеси, звідси переїжджають до Ялти на Кримі. Коли Одесу заняли аліянти, вони вертаються до Одеси, звідки виїжджають до Констанци в Румунії, а звідтіля до Царгороду. З Царгороду виїхали в Салоніки до Греції, і почерез Атени, Корфу, Галіполі, Барі в Італії до Риму. Щойно там, після одинадцяти місяців непевности, батьки довідалися про дітей, а діти про батьків; об'єднались у Льозанні в Швайцарії.

Гетьманич закінчив середню школу в Льозанні 1922 р. і тоді став на рік звичайним робітником у фірмі Сіменса. Щойно після цього, маючи відповідний досвід, вступив до Високої Технічної Школи в Шарльоттенбурґу. Після закінчення інженерних студій став на працю в цій же фірмі Сіменса і Гальске в Берліні. Цілий час студій брав живу участь у студентському житті ("Основа", "Дніпро").

В Берліні під проводом таких визначних українців, як В. Липинський і другі, Гетьманич приготовляється сумлінно до важкої та відповідальної праці для українського народу й батьківщини.

У 1937-38 рр. об'їздить із доручення батька всі більші українські осередки-скупчення в Америці й Канаді, вітаний ентузіястично українською спільнотою, скрізь видвигаючи українське ім'я та українську справу на сторінки англо- та французомовної преси.

Після поїздки по американському континенті виїжджає до Англії, де й працює в різних промислових підприємствах, не кидаючи одночасно громадської праці. Під кінець війни працював якийсь час у ЗДА в фабриках відомого українського винахідника-промисловця В. Джуса.

Ще з нагоди свого 60-ліття (в 1933 р.) Гетьман Павло проголосив Данила своїм наслідником як теж наслідником у веденні й очолюванні гетьманського руху та діла. Після трагічної смерти Гетьмана Павла під кінець другої світової війни (1945) його обов'язки виконувала ще до 1948 р. мати Гетьманича, Олександра, а в тім році передала всі обов'язки та права своєму синові Данилові.

Побіч професійної та громадсько-політичної праці Гетьманич, як здібний публіцист, успішно працював серед чужинців для української справи і навіть у Лондоні видавав спеціяльний інформаційний журнал англійською мовою про Україну та український нарід. Тісно співпрацював із Шотляндською Лігою для Визволення Европи, що дуже прихильно ставиться до української визвольної справи.

Був відданим українським самостійником-соборником. Не прийняв громадянства ніякої чужої держави і помер як громадянин Української Держави.

Залишив три сестри: Марію графиню де Монтрезор, якої чоловіка вбили большевики 1939 р. на Волині, Єлисавету зам. Кужім, яка була політичною співробітницею та секретаркою Гетьмана Павла, врешті сестру Олену, що вийшла заміж за швайцарця фон Отт.

Після закінчення другої світової війни Гетьманич дуже цікавився справами скитальців і особисто відвідав їх табори в Німеччині. Також справа полонених вояків І Укр. Див. УНА була дуже близька його серцю. Американський континент відвідував іще двічі: в 1948 та 1953 рр.

Помер нагло 23. 2. 1957 на вилив крови до мозку; похоронений 2. 3. 1957 на кладовищі Гемпстед у Лондоні.

В особі Гетьманича Данила Україна стратила гарячого українського патріота, патріота чину, мужа який умів гідно приймати почесті й вияви пошани і, одночасно, бути скромним.

Його історичні слова, що "...я буду працювати для України, хоч була б вона і не-гетьманська" — мусять вказувати шлях кожному українцеві.

"Шлях Перемоги" (ч. 10 з 10. 3. 57) подав таку ядерну характеристику Гетьманича Данила:

"Завжди усміхнений, завжди радий помогти, не чекаючи запрошення, сідав де попало, деколи навіть на камінних сходах будинку, в якому ми жили, і починав працювати: писав статтю, перекладав якийсь документ, чи важливу вістку з газети, щоби подати її нашим англійським приятелям... єдність усіх українців була найбільшою метою в життю Гетьманича, і їй він присвятив дальші свої роки життя."

Ірина Романа Носик

ДУХ ЕПОХИ — МИХАЙЛО АНГЕЛ БУОНАРОТІ

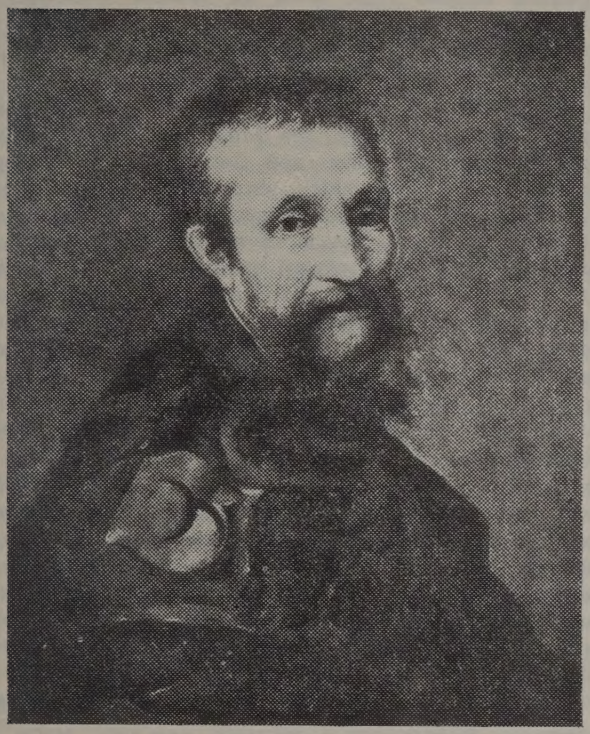

"...Із дрібниць постає завершення — та завершення ніколи не є дрібницею."

Мікель Анджельо

Наш земний ґльоб у логічно впорядкованих відступах, які є тільки хвилинами супроти вічности, відбирає — у формі таємної ласки — поштовх із руки Всевишнього. І в таких хвилинах родяться генії, що стають провідниками і навіть репрезентантами цілих епох.

Із всесвітнього потрясення культур постала доба Ренесансу, якої репрезентантом у всіх ланках творчости являється Михайло Ангел (Мікель Анджельо Буонароті) — різьбар, маляр, поет і архітект.

У такій добі як наша, в добі матеріялістичної культури, що в ній мистецтво часто служить політичним доктринам, відчувається невмолиме бажання вернутись до джерел ідеального творення, до славного минулого. Ця потреба нашої душі доказує, що мистецтво не проминаюче, що воно тайна природи.

Від трьох століть говориться про Михайла Ангела. Можливо, що вже й усе сказано про нього; та мабуть правда, що по кінець світу подивлятимуть відношення його мистецької форми до змісту.

Відродження — Ренесанс, було гармонійним пов'язанням християнського світовідчування із красою клясичної форми. Символіка давніх віків, тяжка й дивовижна, підо впливом відмолоджуючої течії свіжого клясичного світу стає легкою й ніжною. Михайло Ангел не відкидає спадщини віків, проте й не хоче знати усталеного ритуалу естетики — а творить власну школу, власну епоху.

Який величезний вплив на мистців пізнішої доби Ренесансу та на цілу новітню добу мистецтва мав Михайло Ангел, відчуваємо тоді, коли після студій над працями мистців другої половини 16 ст. дійдемо до місця, де говориться про Сикстинську каплицю.

Побіч великих світочів минулого, таких як Мільтон, Сервантес, Тассо й Данте, є в історії мистецтва одно ім'я, про яке думаючи, все відчуваємо велич незбагнутого — а ім'я це — Михайло Ангел!

Наче час покути минає Середньовіччя. Повних десять віків складається на цей найбільш християнський відтинок історії. І ось великі радісні моменти сповіщають прихід нової ери. Відкриття Америки заповідає людству нові горизонти. В Европі геройська мученича смерть Жанни д'Арк сколихує серця. Позначують свій прихід Нові Віки.

Слідує незвичайний розвиток світської науки й мистецтва. Головно мистецтво йде стомилевими кроками вперед. Італія, що має виїмкове до цього підложжя, дає світові таких велетнів як Леонардо да Вінчі та Рафаель Санті. Італія, ще під знаком боротьби великих двох родів Медічіх та Борджіїв, має величезний мистецький потенціял і традиції. То й нічого дивного, що саме в ній починається мистецьке відродження — Ренесанс.

На такому пляфоні дій побачив уперше світ дня 6 березня 1475 року, в містечку Капрезе біля Фльоренції в горах Касентіно Михайло Ангел, як нащадок родини Буонароті, що про неї згадують уже старі фльорентійські хроніки. Його батько, Льодовіко ді Леонардо Буонароті Сімоні, саме в тому році був посадником містечка. Кажуть, що в цю ніч на небозводі незвичайним блеском ясніли зорі — заповідаючи новонародженим світлу майбутність; то й син Льодовіка одержує незвичайне ім'я — Мікель-Анджельо (Михайло.Ангел). Його мати, Франческа ді Нері ді Мінято, померла, коли Михайло мав шість років. Батько оженився вдруге з Люкрецією Убальдіні. Так Михайло Ангел кромі одного старшого — має іще трьох молодших братів. Його пістункою-кормителькою була дружина власника каменоломів із Сетініяно. Сам Михайло писав пізніше, що своє мистецьке покликання й любов до мармору та брили — виссав із кормом її грудей.

Як учень загально-освітньої школи магістра Франческа да Урбіно у Фльоренції, Михайло занедбував навчання. Волів рисувати, за що діставав від батька догани і навіть побої, бо цей уважав звання мистця за принижуюче та не бажав собі цього в родині. Проте невдовзі незвичайні здібности дитини казали перемогти родинні традиції: Михайла разом із шкільним приятелем Франческом Ґраначі віддали на науку до робітні майстра Домініка Давида Ґірляндайо — найкращого мистця Фльоренції. Хоч Ґірляндайо був уже тоді славою

та своїми великими працями міг стати дороговказом для молодого ентузіяста, проте впливів його на початкові праці Михайла Ангела не добачити: він був за твердий і вже в починах не підлягав впливам оточення. Всежтаки, пробуваючи в атмосфері здорової духової сили великого вчителя, Михайло Ангел не підпав під модерний тоді, проте для початківців шкідливий, невропатичний вплив мистецтва Ботічелі.

У вчителя пізнав не тільки старих фльорентійських образотворців: Донателі, Бенедете, Антонія Россаліно, але теж флямандських та німецьких мистців, що тоді були в моді на дворі Медічі.

Учень скоро перевищує майстра Ґірляндайо. Уже за перші спроби копіювання Шонгавера "Спокушування св. Антонія", до якої то копії робив Михайло ескізи-студії з фльорентійських ринків торговців риби, Ґірляндайо стає так заздрісним, що відмовляє учневі свого шкіцівника, в якому були рисунки потрібні для розроблення теми. Молодий мистець не має жалю до вчителя; саме його, може одинокого з-поміж усіх своїх учнів — поважає та високо цінить. Проте, хоч і має з ним трьохлітній контракт, Михайло Ангел вже після одного року студій залишає Ґірляндая та переходить із своїм другом Ґранаті — до школи Бертольда.

Бертольдо, учень Донателі, злучив малярську студію зі збиранням антиків для Льоренца де Медічі, що тоді в огородах Сан Марко комплетував рідкі старогрецькі різьби. Це й було головною причиною розлуки з Ґірляндайо: молодий мистець відчув нагло зрозуміння для пластики та від того часу малярство сходить у нього на другий плян.

Це, що саме малярство зробило його ім'я безсмертним, сталося отже проти його волі. Подвійні надії завели його до Бертольда: надії віднайти традиції Донателі та чар антиків. Він найшов там іще багацько більше, бо товариство великих фльорентійських мислителів — потентатів духа, та князів — меценатів мистецтва. Льоренцо занявся ним, узяв між синів до своєї палати. Там найшовся Михайло Ангел у самому серці Ренесансу, між гуманістами й поетами, злучився приятельськими зв'язками з найшляхотнішими в краю: Мірандолею, Пульчі, Бенівєні, Марсіліо Фічіно та найбільш голосним тоді — Поліціяно. Вони його дуже злюбили та заохочували до студій, хоч Михайлові і не треба було підштовхів до цього. Його цілого полонила різьба, головно ж її антична форма. Героїчні грецькі постаті оживали в його уяві й виповнювали йому душу могутнім змістом. Були це 1490-92 роки.

У тому часі постають одні з перших його творів: Маска фавна, Боротьба кентаврів та Мадонна на ступенях — різьби, які вже тоді не мали рівня в світі.

Мистецька виповідь душі не гасить полум'я його віри. Боротьба двох ворожих собі світів — любов до поганської античної форми й почуття християнської правди — границі його вразливого духа перехилюються наче підо впливом буревію, з одного кінця в протилежний.

Саме у Фльоренції починає тоді Савонароля свої пламенні мови про Апокаліпсу. Таємне підложжя його слів прихилює всю істоту Михайла Ангела на свій бік. Над Італією шаліли скривавлені мечі. На кострах горіли стоси книг. Вулицями Фльоренції проходили відділи закаптурених монахів, що несучи хрести у лівиці — правицею бичували невірне населення. Крізь місто нісся плач і божевільний крик. Серце Михайла Ангела огорнула тривога щойно тоді, коли на заклик заговірника, цього ж домініканця зі Сан Марко, заклик проти папи Олександра VI, пішов король Франції Карло VIII: Михайло просто втік до Венеції.

Ця втеча від Савонаролі у критичній для Михайла хвилині вказує, що Михайло Ангел не був повним прихильником ідей Савонаролі — а перевражливленими нервами, сприймаючи революційні кличі, хилився вбік чогось нового й забороненого. То ж навіть жахлива смерть Савонаролі не залишає на його творчості заломання. Боліє радше над наслідками бунту домініканця, бо через нього стратив приятелів: Медичів виселюють. Гине Льоренцо, Мірандоля та Поліціяно. Маліє круг незалежних мистців, поетів та філософів. Самітній, шукаючи рівноваги духа, зачитується Михайло Ангел сонетами Петрарки й Божественною Комедією Данта.

У цьому часі постають його твори: Таберпакель (арка св. Домініка із замітною різьбою ангела), Джованіно, Сплячий Амор. Після короткого побуту у Фльоренції іде Михайло Ангел до Риму, де вся його внутрішня боротьба минулих кількох років матеріялізуються у величніх скульптурних працях, як: Геракл, Умираючий Адоніс і П'яний Вакх.

Душа Михайла Ангела — замкнена в собі. Він мовчазно вичаровує з мертвої кам'яної маси — містерію краси, величі й сили. Знаючи досконало анатомію, над якою працював аж до перевтоми, ставить ідеально міцні у формі потягнення, та, на диво, не кладе модних тоді ореолів на чолах своїх героїв. Само мистецтво дає в той час виповідь релігії для нього. Правди Божі поєднує з обов'язками громадянина наче в теорії Платона. Ідеаліст без патосу. Ціле XV ст. з мистцями тієї міри, як Донателі, Сіньорелі, Мантеня й інші, що в своїх творах дають місце виразові терпіння, а їх Мадонни — це апотеози болю, кривди та трагедії, не стають дороговказом душі Михайла Ангела. Найбільш позначується це на його творі "Пієта" (рік 1498), різьбі, над якою працював повних два роки в базиліці св. Петра. Кромі її релігійного характеру — у відрізнення до його попередніх творів! — дає постаттям цього твору таку гармонію й спокійну містику краси, якої в подібних різьбах досі не було. Лице Богоматері в цій групі молодече спокійне, а тіло Христове наче тіло сплячої дитини.

Знову вертається до Фльоренції, до цього місця невичерпних джерел мистецтва. З матеріялів, після будови катедри св. Марії Квітної, залишився там колосальний марморний блок, із якого фльорентійці просять Михайла Ангела щось зробити. І ось він, наче заворожений видом цієї брили, попадає у транс мистецького творення. Ніхто не посмів заговорити до нього коли він, неначе сам Фідій, мірив брилу зором. Довго вдивлявся у скристалізований тисячеліттями камінь. Вже сонце золотило береги ріки Арно, коли нагло заблисли його очі і він побачив, як білий мармор переміюється в сплети м'язів, а в тонких артеріях пли-

ве життя... Девятдесят стоповий велетень почав набирати форм і великого мистецького змісту. Це "Давид", що готується до смертельного удару Голіятові.

Цей монумент викінчує 1504 року. Комісія в складі мистців: Ботічелі, Філіпіно Ліппі, Ліонардо да Вінчі та Перуджіно — рішає, де має стати ця статуя. Вони не згідні в рішенні. Місцем гідним для колосальної різьби може бути тільки площа біля Палати Панів. Там і поставлено її на домагання самого Мікель Анджеля. Сьогодні стоїть вона в Академії Мистецтв у Фльоренції; проте обмежена простором — аж проситься під вільне небо. Велетенських розмірів тіло, це алегорія непогамованої енергії. Цілу свою силу, свою думку й цілого себе добув Михайло Ангел із мертвого марморного бльоку.

У тому часі постає ще декілька його творів: Свята Родина, Мадонна Піті та Мадонна Тадеї. Ця остання різьба тепер у королівській Академії Мистецтв у Лондоні. Із 15-ти статуй, що були замовлені кардиналом Пікольоміні для катедри в Сієні — викінчує лише чотири. Статуя Апостол Матей, одна з дванадцяти замовлених для фльорентійської катедри, стоїть — недокінчена — в Академії Мистецтв у Фльоренції.

Роки від 1505 є роками такого мистецького насилення в Італії, що з наказу папи Юлія II, усувають зі стін Ватикану фрески мистців: Содоми, Перуджіна, Сіньорелі й інших, щоби зробити місце для Рафаеля. Творяться боротьби за вибір мистців для мальовил Ватикану. Рафаель та Браманте заздрять слави Михайлові Ангелові.

З наказу цього ж папи робить Михайло Ангел проєкт гробниці для нього. Дві голови — мистця та папи-володаря, опрацьовують велетенські пляни цього пам'ятника мистецтва. Цілий рік громадять, під наглядом самого Михайла Ангела, марморні бльоки в горах Карари. Коли ж звезено їх на площу св. Петра в Римі — папа змінив свій погляд та став проєктувати будову нової церкви — церкви св. Петра. Це дало почин інтриґ та непорозумінь, що спричинили — після гострих перепалок із папою — втечу мистця з Риму до Фльоренції. Проте Михайло поєднується з папою в Больонії та викінчує його пам'ятник для цього ж таки міста.

Від року 1508 до 1512 працює над стелею Сикстинської каплиці в Римі. З приказу папи, Михайло Ангел — різьбар, не знаючи техніки фреско, проти своєї волі, забирається малювати склепіння каплиці. Проте його візіонерська душа творить безсмертний твір. Наче наперекір, мов із наміром пустошення християнського мистецького Олімпу, бере теми зі Старого Заповіту й шукає натхнення у його великих та грізних персонажах. Фрески на склепінні Сикстинської каплиці зображують: Всесвітній Потоп, Смерть Голіята, Упадок людини, Покарання Амана, Жорстокий чин Юдити. Малює

Михайло Ангел: Свята Родина

великий цикл — почавши від сотворення світу аж до потопу; пророків, сибіль та невільників разом 343 постаті, з яких 225 величини до 18 стіп. Це був переворот у доцьогочасній тематиці. Кілька разів повторює тип Бога-Вітця та цілу генезу Його великого Творення, а лице, яке Йому дав Михайло Ангел, стає каноном для цілого християнського малярства будучих сторіч, як архитвір та найбільш ідеальне зображення обличчя — досконалого Бога. Ніким у середньовіччі не порушувана тематика, піддавалася натхненню його незалежного генія. Оце той його власний світ бачення, його імперія духа повна ідей, що не мали нічого спільного з загально прийнятими напрямними та услів'ями для тодішньої уяви.

Тридцятьтрилітній мистець відмежовується цілковито від світу, бере ввесь тягар праці на себе, бо навіть п'ятьох малярів-помічників скоро звільняє, невдоволений їх працею. Малює "аль фреско" себто на мокрому тинку, який йому кожноденно свіжо мулярі накладають. Лежачи горілиць, часто цілими днями без їжі, на високому рушту ванні, зносить покірливо завваги папи та безнастанно працює. Коли закінчує малювання, римляни з великої любови майже носять його на руках. Та він не обдарований зовнішньою красою ще й зі заломаним носом — сторонить від земних приваб. П'є вино самітній — не зважаючи на гіркість, що скривається на дні тієї чаші. З часом стає просто аскетом, хоч матеріяльно незалежний, навіть багатий, все, що має, віддає родині. Зате стає тираном духа та в своєму мистецтві творить ідеал людини як у фізичному, так і в духовому розумінні...

(У наступному числі продовження, з підсумками впливів цієї епохи на мистецтво України)

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИРЮЙТЕ!
ОВИД!

С. Риндик

ПІТ І БЕЛ

Вже багато років Піт і Бел працюють разом, у тій самій фабриці і в тім самім департаменті. Бел фарбує шкури, а Піт розвішує їх. Один доповнює одного і один без одного нічого не варт. Та чомусь вони ненавидять один одного і всякими способами виявляють свою ненависть. І що скаже один, то другий негайно заперечує.

Якось я спитався Піта: "Котра година?"

— Двадцять по одинадцятій, — сказав Піт.

— Двадцять п'ять! — негайно відрубав Бел.

— Двадцять!

— Двадцять п'ять!

І пішло, і пішло. Безнастанно один кричав "двадцять!", другий "двадцять п'ять!". Тільки від часу до часу Бел обзивав Піта Гітлером, бо Піт — німець, а Піт називав тоді Бела Сталіном, бо той уважав себе за руського. Аж рівно по сорока мінутах часу сварку перервала фабрична сирена, що оголосила дванадцяту годину — час на обід.

— Двадцять! — крикнув Піт, відходячи до їдальні.

— Двадцять п'ять! — відрубав грізно Бел, залишаючись їсти на місці. Руки йому тряслися. Жаль було дивитися.

Ця суперечка пригадується мені кожного разу, коли я чую, як сваряться між собою наші патріоти з патріотами, християни з християнами, мовознавці з мовознавцями; коли, наприклад, одні запевняють, що треба казати "ярина", а другі — "городина" (а прийшла Москва і поїла і ярину, і городину), або коли одні доказують, що святий князь Володимир прийняв віру Христову з Першого Риму, а другі знов несказанно обурюються і кажуть, що з Другого Риму (а прийшов Крутицький і всіх жужмом забрав до Третього Риму!). Тож кожного такого разу, а їх можна назбирати повну торбу, пригадується мені мудра суперечка між Пітом і Белом.

По обіді підсів до мене Піт і сказав:

— А правда, добре я дав Белові!

А по обіді підійшов до мене Бел і сказав:

— А правда, добре я дав Пітові!

Просім Господа Бога, щоб дав нам бодай такий самий розум, як його мають Піт і Бел, бо вони під час суперечки обмежуються голими твердженнями і не вдаються до філософії та не тягнуть за чуба ні історії, ні географії, ані інших високих наук, як то роблять наші А-Ля-Піти і А-Ля-Бели. Просім Бога!

Українська

Радіопередача

М. СЛИВКИ

і

М. ПАВЛИКОВИЧА

в Чікаго

Радіовисильня WOPA на хвилях 1490

Кожної суботи в год. 2-ій і в год. 4.30

2025 W. Walton St.

Chicago 22, Ill.

Пренумеруйте тижневик

"УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ"

Виходить в Чікаґо під неділю

Річна передплата $5.00

Адреса:

UKRAINIAN LIFE

2102 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill.

ПОПУЛЯРНА

УКРАЇНСЬКА РАДІОГОДИНА

В ЧІКАҐО

ЕУ 4-5348

Л. і С. САМБІРСЬКІ

1365 N. HOYNE

3 рази в тижні: — СЕРЕДА, П'ЯТНИЦЯ, СУБОТА — 3 рази в тижні:

Год. 6.30 вечора. **W. H. F. C. 1450 — F. M. 97,9**

ПОДАЄ:

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно-музичні авдиції, гуморески, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, інтерв'ю, календар імпрез, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

Ярослав З. Пеленський

Край і українство в діяспорі

(Дискусійна стаття)

Вже за часів Драгоманова існувала проблема "край і еміґрація". Вона стала вельми актуальною після програної в перших визвольних змаганнях. Знаємо дуже добре з якими труднощами зустрічалися діячі УНР і ЗУНР поза кордонами батьківщини, якщо бажали дальше працювати в політичному глузді для свого народу. Два розколи внутрі українського націоналістичного руху відбулися в великій мірі саме на тлі відмінної оцінки положення в краю і краєвих питань. Примат краю чи політичний центр на еміґрації, який керує всією українською політикою? Це питання по сьогоднішній день ділить українські центри й політичні партії. Ми свідомо вибрали таке а не інше зіставлення в заголовку нашої теми. Коли вживаємо слово "край", маємо на думці термін, який покривається з тим, що старі українські еміґранти в США називають "старий край", а нові — батьківщина.

Чому українство в діяспорі а не еміґрація? Уважаю, що термін еміґрація сьогодні вже надто вузький. Фактичною еміґрацією можна назвати ще українську спільноту в Німеччині й ті невеликі групи українців у Франції, Бельгії та Великобританії, які рішилися не натуралізуватися, щоб могти легше виконувати свої політичні функції. Подавляюча більшість українців, які живуть зокрема в західньому світі, є вже громадянами США, Канади, Австралії чи південно-американських республік. Ті люди не є вже жодні еміґранти, вони є краще або гірше загосподаровані, зв'язані професією чи майном до країни свого теперішнього перебування, часто подружені з уродженцями такої країни і багато з них навіть у випадку визволення батьківщини не повернулося б уже в Україну. Але навіть ті, які щиро признаються до цього, що вони залишилися б у новообраних батьківщинах, мають деяке живе і кровне відношення до того, що діється на українських землях. Число українських еміґрантів маліє, а розпорошене українство в діяспорі стає щораз більш важливим фактором. Про це свідчить чи не найкраще недавне створення митрополії для українців-католиків Канади.

Хоч як першорядним є питання правильного співвідношення українства в діяспорі до краю і його питань, то всежтаки це питання не знайшло такого відголосу в публіцистиці як, для прикладу, дискусія про можливість створення одного політичного центру чи про консолідацію еміґрантських політичних середовищ.

Це цілковито зрозуміле, зокрема коли взяти до уваги фізичне віддалення. Однак воно не є вирішальним. Справу в великій мірі перерішує відмінність проблем. Українці на рідних землях, переживши земське чистилище в формі сталінізму, виказали в той час, коли проявлялися проблески т. зв. відлиги, багато особистої і політичної відваги та не завагалися поставити цілої низки політичних і культурних вимог. Знаємо, що робітництво Донбасу добилося деякого покращання побутових умовин. Українські інтелектуалісти і студенти дали в останніх місяцях багато доказів ворожої постави супроти большевицького тоталітарного конформізму а головно російських імперіялістичних аспірацій. Домагання "реабілітувати" різних українських діячів культури, демонстративні виступи студентів і критика цих останніх та врешті IV Пленум Спілки Письменників України і засудження українських літераторів А. Малишка, М. Шумина і В. Швеця за невірну інтерпретацію національної політики і образу "почуття дружби народів" — були немаловажними подіями в житті української республіки. Правда, ці події не дорівнюють ні угорському зривові ні польській холодній революції. Краще однак так, ніж як мали б вони були скінчитися подібно угорському повстанню. Українці виявилися, подібно як поляки, реалістами. З другого боку їх поведінка була багато краща як, для прикладу, східніх німців чи чехів, які, не зважаючи на вигідне географічне положення, і не рушилися в вирішних жовтневих днях минулого року. Компартії тих трьох країн стали поруч Москви випадовими базами реакції сталінізму.

Знаємо з підсовєтської української преси, що наші земляки, які живуть поза кордонами УССР і навіть на далекому Сибірі, дуже сильно прив'язані до українства. Домагання українського фільму, українських книжок і того, щоб неукраїнські працівники державних і партійних установ навчилися мови, якою говорить місцеве населення, говорять самі про себе. Большевики були свідомі загрози нової українізації і тому змісця прикрутили, але не закрутили цілковито вентиля національної енергії.

Що населення України виявляє велику дозу самобутности, те показує знаменитий репортаж співробітника варшавської "Трибуни люду", який (у числі від 5 січня ц. р.) ствердив, що наша батьківщина це "країна матеріяльних контрастів, але товариської демократії". Підтвердження тієї знаменитої характеристики знаходимо в передовиці "Радянської України" (від 26 лютого), яка звертає увагу на те, "що в нашій країні є люди, заражені буржуазною ідеологією, носії гнилих поглядів. Вони поширюють всякого рода провокаційні чутки, прикриваючись фальшивими слозами про критику хиб, лозунги боротьби "за демократію", виступають з демагогічними заявами, дискредитують партійні, радянські і профспілкові організації та їх керівні органи". Коли врахуємо тут іще цілу низку голосів про те, що також в Україні були домагання вільної творчости у літературі, тоді можна цілком сміливо твердити, що на рідних землях існує сильна потенційна течія, яка наголошує свою самобутність і окремішність від російського центру.

Можна спокійно заступати погляд, що тут велася і ведеться боротьба в широких політичних розмірах. Бачимо як українці, у формах совєтизованої державности, намагаються здобути собі нові

вихідні позиції і осягнути принайменше те, що формально гарантує конституція. Не знати в якій мірі місцева партійна бюрократія бере участь у цій великій грі з центром. Відомо тільки, що совєтська публіцистика часто критикує українських партійців на різних щаблях апарату. Навіть якщо б одне або друге з висунених тверджень було надто оптимістичним, то зіставлення всіх тих фактів, які заіснували на Україні (також створення нових республіканських міністерств) дозволяє припускати, що українці таки щось осягнули у великій розгрі з російським централістичним контрагентом.

Цілковито іншими проблемами та іншим життям живуть українці в західньому світі. По-перше вони не зустрічаються там із жодним політичним тиском. По-друге більшість із них живе краще як рідні в Україні. По-третє вони не ведуть активної, виснажливої боротьби з імперіялістичним центром. Уряди держав, у яких вони живуть, трактують у більшості людей українського походження тактовно. Якщо йдеться про працьовитість, спосібність і відсоткові кримінальні проступки, то між біженцями східньої і центральної Европи українці йдуть зараз за балтійцями, себто стоять на другому місці. Найбільше злочинців рекрутується, головно в Европі, знова з російського елементу.

Деякі українські пресові органи закликають до боротьби з денаціоналізацією в Америці. Пригадую собі добре велике здивування багатьох слухачів доповіді Я. Гайваса на Ювілейному Академічному Конгресі в Мюнхені, коли цей заявив, що "американізація є не проблемою, а фактом". Америка є "фрі контрі". Кожний робить як хоче, одні денаціоналізуються, другі ні. Один зв'язаний з українським життям, учить дітей говорити двома мовами, другий стає конформістом і ще твердішим американцем, як той, що його родина приїхала перед двісті роками до Америки... Кожний робить, як хоче і як йому вигідно.

Таке загальне положення зумовляє цілковито відмінні питання і потреби. Українець, який живе в Канаді, не потребує від держави нічого видирати. Вона дозволяє йому робити, що він хоче так довго, як довго він платить податки і не попадає в зудар із кримінальним судом. Він може бути навіть членом партії, яка має свій центральний комітет чи провід у Німеччині. Люди в США чи Канаді живуть своїми місцевими проблемами. Іде їм про те, щоб зорганізувати добру недільну школу для української дітвори, щоб якось наладнати громадське життя і запобігти тому, щоб не святковано рівночасно дві а навіть три академії, щоб видати дешевим коштом якусь практичну місцеву газету чи інформативний листок і щоб, урешті, зібрати кількадесять чи кількасот долярів на корисну, загально-українську справу. Все те, що діється в централях краєвих організацій, є для них досить далеким, а про те, що роблять політичні партії, мало хто хоче щось знати. Виробляється дуже специфічна, хтось скаже вузька, інший дрібноміщанська, перспектива. Зрештою не можна вимагати від пересічного громадянина, щоб він цікавився вислідами пленуму ЦК КП України більше ніж тим, що його сестра купує хату або авто. Для рядового українця в ЗДА без сумніву важливіше те, як виголосила його донька вірша на останній академії, ніж розшифрування карколомної цитатології з Леніна й Маркса, за якою дуже часто криється тільки боротьба за владу і впливи.

В оцінці України й української проблеми переважає сентиментальність над політичним розумуванням. Більшості людей на чужині милою є звичайно бідна Україна (головно українці з західніх областей любуються в дрібних речах). Зате Донбас, індустрійний Львів, велика індустрія нашої батьківщини — не втішаються в них такою доброю славою, як "Маслосоюз" і "Просвіта". Це зумовлене деяким психологічним моментом, мовляв, індустріялізацію України переводили большевики і вона коштувала нашу Україну великих людських жертв. Воно правда, але не забуваймо, що індустріялізація капіталістичних країн теж не відбувалася без жертв. Відомо ж скільки заплатили жертв колоніяльні народи при розбудові зокрема англійської і французької індустрії. Ми переконані в тому, що розвиток індустрії у вільній Україні коштував би без порівняння менше та був би пішов більш закономірним шляхом, головно під аспектом потреб населення, а не імперіяльного російського центру, проте сьогодні доведеться погодитись із фактом тієї індустріялізації, подібно як із новим укладом суспільних сил. Треба бути свідомим того, що не може бути вже й мови про поворот до часів з-перед 1917 р., 1920 р. чи навіть 1939 р. (ця дата стосується західньо-українських земель). Мусимо зрозуміти, яку величезну ролю відограє від років робітництво в нашій країні. Подібно мається з великими кадрами технічної інтеліґенції. Ті проблеми не дасться охопити сентиментальною академією чи гарним святочним вечором.

Отже що ж робити, щоб мати бодай духовий стик із процесами в Україні? Яких засобів уживати, щоб хоч у малій мірі прислужитися їх розвиткові й посиленню? Відповідь на те повинні були дати в першу чергу політичні партії, які виступають у ролі речника українства в діяспорі, хоч їх ніхто не вибирав і до того не уповноважнював. Можна було сподіватися, що кожна з тих партій на сторінках своєї преси і навіть через призму своєї партійної доктрини насвітлюватиме негативи й позитиви політичного положення в Україні. За малими вийнятками стверджено, що таки найкраща відповідь це одно велике НІ до всієї сучасности на рідних землях. Як довго ще велася активна і широка підпільна боротьба, то знаходила вона в громадянстві деякий відзвук (хоча і не в цілому). Тепер інтерес проблемами України щораз більше заникає. Партії з того до деякої міри вдоволені, бо в такому випадку легше висуватися на перше місце. Від проблем, які заторкають справу нашого стику з батьківщиною, вони втікають і їх виминають, ховаючись звичайно за тоґу національної безкомпромісовости.

Які стоять перед нами проблеми? Починаємо від чисто людських справ. Ось для прикладу листова і посилкова справа. Посилене листування між людьми в Україні і їх рідними в країнах західнього світу не відбувається без відома совєтських органів безпеки. Були вже голоси про шкідливість висилання пачок в Україну. Таке твердження абсурдальне і з людського погляду дуже

сумнівної вартости. Інакше справа мається з листами. В листах наших рідних зустрічаємо щораз більше щирих і відкритих завваг про відносини зокрема на засланню. На місце "ми здорові і живемо щасливо", приходять нарікання про жалюгідні побутові умовини, про брак харчів тощо. Ми знаємо добре, що большевики контролюють це листування. Вони мусять мати якусь ціль, коли допускають такі речі. Багатьох із нас дивує факт, що декотрі члени наших родин бажають мати наші знимки і подрібні вісті про наш побут. Тут здається переплітаються щирі родинні бажання з безскрупульною грою апарату МВД. Не можна вимагати, щоб хтось припинив переписку з краєм, але треба постійно вказувати на те, щоб у приступі щирости не попали до листа речі, які можуть цікавити д в о х адресатів.

Переходимо до куди більш ускладнених, а саме політичних проблем. На підставі переведеної характеристики становища в Україні відмічаємо там такі процеси: Насамперед різнородні тенденції до самобутности й повільного, проте постійного, відмежовування від російського центру, дальше дуже осторожні, але всежтаки помітні спроби українізувати різні ділянки життя, головно культурний відтинок, врешті тиск населення спрямований на поліпшення побутових умовин а також їх лібералізацію і справжню демократизацію ("товариська демократія"). Щоб ці процеси правильно розуміти, треба мати щире, беззастережне довір'я до української людини. Українство в діяспорі повинно з усією рішучістю виступати проти версій різних західніх, головно російських експертів про т. зв. зсовєтизовану людину, яку виховав комунізм продовж 36 років і яка вже так зуніформована, що навіть не розбирається, якої вона національности. Коли узгляднимо факти, що угорський зрив робили власне молоді люди, що авангардом "польського шляху до соціялізму" є молоді робітники й інтеліґенти і що в Україні найбільше антирежимовим живлом являються ті, які народилися або щонайменше виховалися за совєтської влади, тоді стає наявною безпідставність цього роду тез і псевдонаукових теорій.

Було б цілком фальшиво домагатися, щоб вияви самобутности й українізації різних відтинків державного життя збільшувались і множилися безперебійно. Вони можуть крокувати дуже повільно, а навіть у деяких етапах цілковито припинитися. Кожночасно може прийти сильна хвиля сталінівської реакції. Не зважаючи на ті всі правдоподібності, не вільно робити одного страшно фальшивого заключення, що все те, починаючи від прийняття УРСР до ОН, поставлення О. І. Кириченка на пост першого секретаря ЦК КП України аж до створення цілої низки республіканських міністерств, що все те большевики роблять добровільно і згори обчислено. При всій своїй силі большевики не всемогутні і мають свої слабі сторінки та мусять у багатьох випадках робити поступки. Тому не можна погодитися з твердженням, що поворот до т. зв. ленінської національної політики, себто своєрідного політичного федералізму і відступ від голого російського централізму сталінського періоду були тільки хитрими штучками, щоб знову зловити націоналів, треба радше припускати, що вони були зроблені в примусовім положенні як данина національним неросійським елементам, головно українському.

Коли йдеться про український партійний і державно-бюрократичний елемент, то не доцільно обмежуватися до формулки про "вислужництво" Москві. Без сумніву в партії, головно на горішних сідалищах, а також на нижчих щаблях, є дуже багато вислужників. Але з другого боку в тоталітарній системі буває багато ситуацій, у яких людина попадає в партію, не знаючи навіть, як це сталося. Вирозуміле ставлення до такої "партійности" було б тільки побажаним. Якщо глянемо на молодий елемент у партії, то це цілком окрема справа.

Боєвим органом "польського шляху до соціялізму" є часопис "Попросту", видаваний групою людей, які є в більшості членами партії і здекларованими марксистами. Головними змовниками клюбу Петефі в Будапешті були націонал-комуністичні інтелектуалісти. Не "контрреволюційні" дрібні власники, а "червоний" Чепель був осередком повстання.

Стежити за кожним проявом окремішности від російського центру і належно використовувати такі прояви, це першорядне політичне завдання українців у діяспорі. Ми дуже часто покликаємося на існування української держави в 1917-20 рр., забуваючи при тому, що для американця чи англійця, це вже історія. Не гарно опрацьований історичний трактат, а постійні докази існування національної проблеми в СССР можуть впливати на хід думок західніх політиків.

Тенденцію до демократизації й лібералізації життя, яка нуртує в населенню, може зрозуміти найкраще той, хто сам щирий і переконаний демократ... Дивлячися на демократію з призирством, годі буде зрозуміти людину, для якої кілька ограничених свобід є вже великим досягненням. Навіть большевики не йдуть проти тієї ґрунтовно засадненої тенденції і переконують у безчисленних публіцистичних статтях своїх громадян у тому, що "соціялістична демократія" є кращою від буржуазної, бо мовляв, ця остання не дає змоги виявитися людям, які не розпоряджають великими фінансовими спроможностями. Тенденція до демократизації проявляється на різних відтинках. Цікавим є, для прикладу, що посилені релігійні тенденції, головно католицькі, не зустрічаються з тиском місцевих партійних та адміністративних органів. Ці останні знайшлися під тиском центральних пресових органів, які картають саме цю ліберальність. Вона знайшла свій вияв у тому, що робітники в Донбасі не хотіли вибирати до різних органів згори наставлених партійців. У мистецьких і літературних колах існує щире бажання вільної від партії незалежної творчости. Студенти займаються "хуліґанством", критикують "демагогічно" партійні й державні органи, вбираються на подібний у західніх державах спосіб і танцюють з великою охотою джаз. Люди мають досить штучної суворости, голодних і зле одягнених "трудовиків комунізму".

На питання, чи може українство на чужині прислужитися посиленню тих процесів, треба дати кілька відповідей. Воно може, коли заховуючи належний такт, буде висловлювати всі позитиви, створені на рідних землях українцями в ділянках

політики, народного господарства і культури. Не можемо обмежуватися до тотального заперечування всього, чим справді живе і що створює 40 мільйоновий народ. Тільки погляд, який стверджує існування української державности в совєтизованій формі може знайти позитивний відголос між українцями поза залізною занавісою. Не соціяльне реставраторство, а справжня поступовість нашого соціяльного мислення може бути тим духовим мостом, який лучитиме нас із робітництвом і масами трудової інтеліґенції в Україні. Сьогодні можемо з великим вдоволенням підкреслити факт, що політична програма українського підпілля вичерпувала саме ті точки, які ввійшли до резолюцій угорських робітничих і революційних рад. Це доказ, того, що в цілому східньому бльоці правдиві репрезентанти працюючих мас хочуть не тільки демократії, але також установлення таких соціяльних відносин, щоб ця демократія була соціяльною. Автор цих рядків, перебуваючи в перших днях листопада на угорсько-австрійській границі, мав змогу з першої руки довідатися від дуже широкого кола найновіших угорських біженців про те, що можна назвати політичною програмою угорської революції. І саме цю програму можна назвати соціяльною демократією.

Дальше українці в діяспорі мають великі можливості, як громадяни різних держав, представляти в різних інституціях проблеми своєї першої батьківщини у відповідному світлі. Вони повинні докласти всіх зусиль, щоб ті організації робили всесторонній натиск на СССР. Конкретним завданням повинна бути частково вже ведена акція за звільнення з концтаборів українських політв'язнів. Автоматично виринає інше частково людське, частково політичне питання: чи для громадян західніх країн українського походження доцільні поїздки в Україну? Без сумніву, що еміґраційний політик їхати не може. Це була б нова "смєновєховщина". З другого боку знаємо, що інформації, які привезло з України кількох відвідувачів українського походження, були дуже цінними Я особисто прочитав враження Мирослави Сурмач із відвідин у Києві ("Овид" ч. 2-3) з дуже великою приємністю, з більшою, як усі статті про еміґраційну консолідацію. Знаємо про сучасну Україну дуже мало і тому, зберігаючи політичний престиж, треба вжити всіх заходів, щоб якнайбільше довідатися.

До західніх країн приїздять тепер частіше совєтські туристи. Між ними бувають також українці. В повній свідомості, що вони переважно "довірені" люди, а також того, що большевики не випускають за кордон нікого, про кого вони не мають ґарантії, що він повернеться, треба проте ставити тих людей до дискусій, а не збувати їх появу втертою фразою, що вони "і так аґенти".

Відношення українства в діяспорі до краєвих проблем — дуже скомплікована справа, від розвитку якої буде залежати, чи ми, розкинені по цілому світі, не зважаючи на всі труднощі, будемо бодай духово зв'язані з Україною (саме тією реальною та існуючою, а не сентиментальною), чи відірвавшись від материка мов ледова крига, розтопимось якраз тієї весни, з приходом якої визволиться наша батьківщина.

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК — НАЙНОВІША КАРТА ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

(в кількох красках)
в теперішніх політичних і частинно етнографічних границях
з англійським текстом, з завваґами
ЛЬВА ДОБРЯНСЬКОГО
проф. Джорджтавн Університету у Вашинґтоні, Голови Українського Конґресового Комітету Америки
ВЕЛИЧИНА 29x42 ІНЧІВ.
Поверх 3000 місцевостей України, залізниці, ріки, озера, гори.
Незвичайно важний і потрібний посібник в інформаційній праці.
Ціна карти в окремій обгортці $1.00 (без пересилки), з пересилкою $1.15.
Книгарням знижка.

Замовлення слати на адресу її видавця:
Ліґа Американців Українського Походження в Чікаґо
League of Americans of Ukrainian Descent Inc.
Питайте за картою у Вашій книгарні!
Поштова адреса:
Laud 2247 West Rice St., Chicago 22, Ill.

„ПІСНЯ ПРО БЕРНАДЕТУ"

Франца Верфеля

в українському перекладі
Ґригорія Голіяна
Книжка має 528 сторін, оправлена в полотно з позолоченням.

Ціна: 4.00 дол.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

Замовлення і ґроші слати на адресу В-ва:
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill.

Богдан Рубчак

Вогненний голос, що між нами

(В 60-ліття Євгена Маланюка)

I.

Уявім на хвилину, що йдемо сухим безплідним степом. Гарячий вітер зв'ялив зелень трав, і земля під нашими ногами суха й колюча, потріскана від спеки. Та раптом перед нашими очима зеленіє могутнє струнке дерево, а з-поміж його коріння б'є свіже, холодне джерело. І ми знаємо: близько вже холод і добрий чорнозем. Там, за обрієм, місто золоте, і скоро вже закінчимо мандрівку.

У задушливих днях нашого скитання, під час посухи нашого духа, постать і поезія Євгена Маланюка є тим міцним деревом, тим життєдайним джерелом, яке скріплює нас, яке є знаком скорого досягнення мети. У нашій дійсності Євген Маланюк є власне тим маєстатом, якому віддають шану всі — і ті, за якими вже пройдений творчий шлях, і ті, які недавно ступили на нього. Всі, хто ще зберіг волю свого духа.

Творчий ріст Маланюка — це ріст безкомпромісової індивідуальности. Це ріст людини, яка збуджено й свідомо сприймає світ, що є довкола неї, яка ввесь час шукає синтези власного внутрішнього світу з зовнішнім світом. Оце шукання помітне вже на початку поетового шляху. Перед ним роздоріжжя: стилет та стилос. Стилос — це світ контемпляції, світ обожування краси, поетичний світ. Це світ теплих ночей, таємничих квітів, країна гіпнотичних кобр і золототілих дів. Краса кличе, щоб поет стався її жерцем, щоб поет служив тільки їй одній. Він, отже, манить — цей світ самозабуття, яким не струсять ні війни, ні революції, ні нага гидота людських страждань.

Там дивний ліс зітхає ароматом
І ввесь дзвенить од гимнів п'яних птиць,
Співа трава, ніким ще не зім'ята
І вабить сном солодких таємниць.

Але з другого берега кличе стилет. Стилет — символ боротьби, символ дії, символ життя. Це вже не образ рожевих заходів сонця і ґранатових ночей, а світ голубих, часом до болю голубих днів. Світ свідомої, повної відповідальности за терпіння людей, за терпіння народу. Це — вітер, рух, нап'яті м'язи; це правдою спалені уста і в справедливості затиснений п'ястук.

Все чути. Всім палать. Єдиним болем бути,
Тим криком, що горить в кривавім стиску уст,
І знать, що випало — загаснути забутим,
І спомином кінця — кісток народніх хруст.

...Стилет чи стилос... І поет вибирає. Він вибирає стилет. Він примушує стилос служити стилетові.

II.

В історії людської мисли були такі, що свідомо взяли на свої плечі тягар прокляття бути пророками. Пророками в розумінні — зором і язиком своїх народів і всього людства. Томас Манн пояснює нам оте специфічне розуміння пророка, коли дає дефініцію поета. "Поет", каже Манн, "це той, чиє життя є символічне — той, хто мусить говорити про себе длятого, щоб розв'язати язик доби, язик всесвіту — той є поет."

Маланюк свідомий свого завдання, і він добре знає, що воно вимагає жертви.

Мушу випити келих до краю —
Полиновий мед самоти,
Так нещадно, так яро згораю, —
Чи побачиш, почуєш ти?
Я мушу незморено-просто —
Смолоскипом тобі одній,
Я кривавих шляхів апостол
В голубі невечірні дні.

— — — — — — — — — — —

...День, який не має вечора... Чи може бути щось болючіше, щось безнадійніше?.. Порівняймо цю цитату з Біблією. Ось як пророк Ісая говорить про себе:

"Дух Господа Бога спочив на мені, бо Господь помазав мене на те, щоб принести благу вість убогим; послав мене зціляти сокрушених серцем; вістити невольникам визвіл і волю, а ув'язненим — відчинення темниці."

Ісая далі говорить:

"Вас же, що покинули Господа, забули про святу гору мою, закладаєте столи гадові, що ладите повну чашу для Мени — вас я обрікаю, віддаю на меч, і всі попадаєте позаколювані за те, що я кликав вас, а ви не озивались; говорив, а ви не слухали і творили зло в очах моїх..."

А ось "Молитва" Маланюка — так само просто величня, так само гнівом пекуча:

Вчини мене бичем Твоїм,
Ударом, вистрілом, набоєм,
Щоб залишивсь хоч чорний дим
Над неповторною добою
Хай безсоромні очі їсть
Тих, що живуть без сліз і чести,
Хто скинув і любов і злість,
Бо не під силу було нести.
Хто все зідхав — заснуть, втекти,
Сховатись за Мазепу й Крути,
Коли грозою йшли — віки! —
Над полем рути і отрути.
Моїм бичем мене вчини,
Щоб басаманувати душі,
Щоб захитать і знову зрушить
Смертельний чар дичавини.

Бо той, хто вітром живе, хто є і буря і вогонь, не може оправдати лінивих чи безхребетних у народі своїм. І Шевченко, і Франко часто кидали докори своєму народові. Це ж бо перше завдання пророка, що є язик і зір свого народу. Тому безкомпромісово й одверто пророк картає народ за його помилки. Громом проклинає Єремія свій Ізраїль за те, що він віддав себе ворогам.

"Здійміте очі ваші", говорить Єремія, "і подивітесь на тих, що йдуть із Півночі: де стадо, що тобі Сіоне було віддане — де пишне стадо твоє?

Що скажеш, дочко Сіонова, як Бог навідається до тебе? Ти ж сама принадила їх до себе, щоб старшували над тобою. І коли скажеш у серці твоєму "за що мені таке судилось", так знай, що це за велику беззаконність твою..."

А ось який жахливий засуд кидає Маланюк своєму народові за те, що він не знищив нових людей із Півночі:

Так покриткою йдеш вже віками
І в дикім лоні, наче камінь,
Монгольське важчає байстря.

Маланюк часто говорить до України, немов до жінки. І часто він говорить до неї, немов до найулюбленішої жінки за всіх на світі:

Знаю — медом сонця — ой, Ладо,
В твоїм древнім тілі — весна.
О, моя степова Елладо,
Ти й тепер антично-ясна.

Або:

О, як забуть тебе, єдину в світі!
Твій зір мені ясніш за сонце світить
Твоя далека пісня, як хорал.
Моя весна. Моя, моя земля.

І його вогненні докори, з дна серця черпані, і його ніжні слова — все це рівноправні вияви поета до своєї землі.

В 60-ліття Євгена Маланюка пристаньмо на хвилину. Станьмо слухом. Прислухаймося на мить, що він живий, сучасний хоче нам сказати. Уважаймо на вогненний голос, що є між нами.

Лютень, 1957

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!
Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

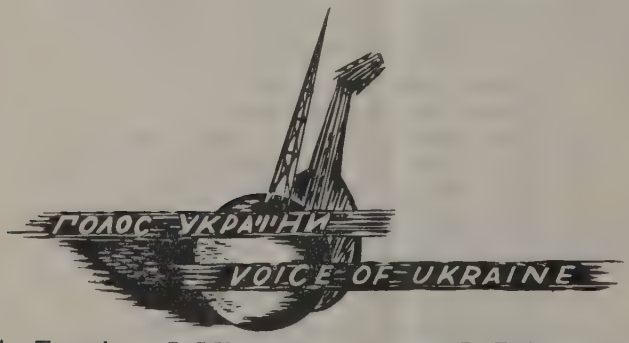

Понеділок: 7 - 7.30 вечора — диктор Р. Дубляниця
П'ятниця: 7.30 - 8 вечора — диктор З. Голубець
Субота: 7 - 8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська

У програмах "Голосу України": політичні новинки і коментарі, вісті з українського культурного і господарського життя, спортові передачі, передачі, комунікати і повідомлення товариств, літературно-музичні передачі, музика поважного і легкого жанру, оголошення купців і підприємців.

У справі оголошень на радіопересиланнях "Голосу України" звертайтеся на адреси дикторів:

В. Іващук
2122 W. Haddon, Chicago 22 — Ph.: BR. 8-3145

З. Голубець
818 N. Oakley, Chicago 22, — Phone: BR. 8-1788

Р. Дубляниця
3358 W. Le Moyne, Chicago 51, — AL. 2-9707

Яр Славутич

Із книги „Оаза"

Не з кості жовтої слонів,
Не з криці, кованої зрання, —
Край вод і хмар собі я звів
Яснодеревний дім тривання.

Рахманний, мудрий Аполлон
Чи полум'яний Діонізій
Мій труд відвідують, як трон,
Вагою вимріяних візій.

Щодня в мелодії гірській
Шумлять прилюбно евкаліпти,
Колібрі з квітів п'ють напій, —
Що свій віддав би мед і хліб ти.

Щоночі синя каламуть
І монтерейський щедрий місяць
Потопи сяйва з неба ллють,
Мов кіновар-іконописець.

Немає пір, ні змін, ні ер.
Така предвічна, гойна звичність!
Я ще живу чи вже помер?
Сучасність... Прийшлість... Вічність...

1956

ЛИТОВЦІ ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ

Литовський часопис "Драугас" (Друг), що появляється в Чікаґо, у літературному додатку до суботнього числа за 26 січня ц. р. вмістив статтю про українську літературу, що її написав литовський літератор Ю. Віекшнис, який тепер живе в Америці. Причиною до написання статті стала англомовна книжка д-ра Яра Славутича, The Muse in Prison, яку рецензент уважно прочитав і досить широко обговорив, цитуючи великі уступи. Стаття має виняткову вартість, бо це, здається, перша спроба познайомити литовського читача з новою українською літературою та її правдивим станом під московсько-комуністичним режимом. Поруч високої оцінки для книжки д-ра Яра Славутича, литовський літератор підкреслює аналогію між українцями й литовцями у їхній боротьбі за незалежність і вільний розвиток.

Вже вийшла друком у видавництві "Слово" перша збірка поезій Богдана Рубчака

КАМІННИЙ САД

Обкладинка Констянтина Мілонадіса

Ціна $1.00.

Книжку можна замовляти, пишучи на адресу:

BOHDAN RUBCHAK

3419 West Medill Ave., Chicago 47, Ill., USA.

Г. Лагодинська-Залеська

Мій спогад про Софію Дністрянську

Софія з Рудницьких Дністрянська

Недавно надійшла вістка з Праги про смерть Софії з Рудницьких Дністрянської, визначної української піаністки та педагога, дружини сл. п. проф. Станислава Дністрянського.

Мабуть, лиш старші з нас, що пам'ятають ще часи з-перед першої світової війни, та й ті, що після війни перебували на еміграції у Відні або в Празі, мали нагоду її пізнати та з нею стрічатися.

Софія Дністрянська — це перша українка, що мала закінчену високу музичну освіту (віденську Музичну Академію і т. зв. "Майстершуле"), а учителями її були загально відомі піаністи та педагоги — професори Лялєвіч та Еміль Зауер (учень Ліста), один із найкращих піаністів кінця 19-го та першої половини 20-го сторіччя.

Перебуваючи в часі своїх студій, разом із своїм чоловіком — проф. Стан. Дністрянським (що був тоді послом до австрійського парляменту) у Відні, тодішньому першому европейському музичному центрі, залишається вона в ньому й після закінчення першої світової війни, бо проф. Дністрянський не міг повернути до Галичини, коли її прилучено до Польщі. Тут розвиває пані Софія свою музично-педагогічну діяльність, що її продовжує пізніше в Празі, куди переїздить разом із проф. Дністрянським, де він дістає катедру на Українському Вільному Університеті. Після смерти проф. Дністрянського залишається жити в Чехословаччині, спершу в Празі, а опісля на Словаччині. На кілька місяців перед смертю вертається ще раз до Праги, де й спіткала її смерть ранньою весною 1956 року.

Хто мав щастя жити ближче з Софією Дністрянською, той мусів подивляти цю небуденну жінку: її великий інтелект, висока освіта, всебічне знання та зацікавлення (не тільки на полі музики) імпонували кожному. Вона цікавилась теж громадським життям і брала в ньому живу участь як у Відні, так і в Празі. Крім педагогічної праці, що її виконувала з великою любов'ю та запалом, працювала заразом над поглибленням власного музичного та музикологічного знання, переси-джувала в бібліотеках та збирала матеріяли для праць, що їх через еміграційні обставини не могла видати.

Своє звання піаністки та педагога вважала за велике і почесне і була б не проміняла його за ніщо інше. До останніх днів свого життя давала лекції гри на фортепіяні.

Вперше почула я ім'я Софії Дністрянської, коли в нашому домі появився новий лискучий, чорний фортепіян і ми, діти, мали почати науку музики. Перебуваючи літом, разом із своїм чоловіком — професором Станиславом Дністрянським у Дорі, близенько мого родинного містечка, вибралась пані Софія разом із моїм батьком до Станиславова, щоб допомогти йому вибрати в складі фортепіянів відповідний інструмент.

Поява цієї таємничої мебелі, що видавала пречудові звуки, коли діткнутись пальцями його клявішів, була неабиякою подією мого дитинства. Вона відразу зайняла центральне місце в моєму житті, місце, що до цього часу було виповнене до болю сильною тугою за чимсь, чого я не знала, а що, здавалось, мусіло прийти і вщерть заповнити щастям мою дитячу душу. Від цього часу почала я в моїй уяві підсвідомо лучити поняття музики і фортепіяну зі Софією Дністрянською, хоч її я ще до цього часу не бачила.

Аж одного ясного серпневого пополудня, повного сонця та запаху рясно розквітлих рож, що вливався до великої холодної вітальні, де царював фортепіян, загомонів наш дім веселими голосами гостей. Це були приятелі мого батька: В'ячеслав Будзиновський із дружиною та професор Станислав і Софія Дністрянські. Гості подивляли наш квітник, а перш за все рожі, що в них кохався мій батько. Після підвечірку на великій відкритій веранді наступила хвилина, що була одною з переломових хвилин мого дитинства. Пані Софія засіла перед фортепіяном, відкрила його чорне лискуче віко і простору кімнату залляла хвиля прегарної музики. Я сиділа в куточку і стримувала віддих: чи ж можливо, щоб існувала така краса?... І як можна було жити до цього часу, не знаючи про це?...

Гості від'їхали, дім замовк, але від цього дня і дім наш і світ цілий стали іншими. Фортепіян перестав бути тільки гарною таємничою меблею, я знала — він мав душу... Я з трудом підносила його важке віко і шукала цього місця, де мешкала б його душа. Позолочена металева плита — струни... так — тут була його душа... Від цього часу все набрало іншого значення і все мало завершитись в одному: в закінченні вакацій, коли то я мала почати науку музики.

Постать Софії Дністрянської ще тісніше сплелася в одно з поняттям музики. Я подивляла її, і в моїх очах вона була вищою і небуденною людиною, вона стала моїм ідеалом.

Цього ж таки літа, коли студентський хор "Бандурист" давав концерт у нашому містечку,

на що приїхало багато людей із довколишніх літнищ, я знову побачила в нас паню Софію. Після концерту були вечерниці, і тоді я зробила нове відкриття: навіть такі вищі та незвичайні люди, як пані Дністрянська, можуть безжурно забавлятись, весело сміятись, а навіть... курити папіроски...

Пані Софія мала незвичайно веселу, товариську вдачу, великий темперамент, блискучий дотеп і непересічну інтеліґенцію та знання. В товаристві була загально люблена — як жінками, так і мужчинами.

При подібних нагодах відвідувала вона нас рік і два пізніше, та одного разу мусіли ми — я і моя сестра — щось їй заграти. Досі пам'ятаю, як товклось мені серце при цьому виступі.

Одинокий раз довелось мені почути її гру на концертовій естраді в червні 1914-го року, коли на величавому ювілейному шевченківському концерті виконувала вона фортепіяновий концерт Ґріґа в супроводі оркестри. Ціла програма цього вечора і її виконання зробило на мене величезне враження: дириґований Ст. Людкевичем його "Кавказ", виступ Богдана Лепкого з рецитацією та виступ старенького вже тоді Ол. Мишуґи, але найсильніше враження залишив у мене, молоденької учениці Інституту ім. Лисенка, виступ пані Софії Дністрянської. І коли опісля в "Ілюстрованій Україні" появилися світлини виконавців, я вирізала малу світлину Софії Дністрянської, наклеїла її на твердий картон і сховала, як дорогу пам'ятку. Вони в мене є й досі. Тоді й на думку не прийшло мені, що невдовзі буду мати щастя стати її ученицею та з'єднати собі її любов і приязнь. Вона ж перебувала в далекому Відні, що був тоді для мене якимсь майже містичним містом...

Два роки пізніше, внаслідок воєнних подій, я найшлася з батьками та рідною у Відні. І одного вересневого дня сказав батько, що ще цього тижня пічну брати лекції музики в Софії Дністрянської. Спершу не хотіла я вірити, щоб це було можливе, але коли батько радив мені пригадати собі дещо з мойого репертуару, щоб могла їй щось запродукувати, я повірила. Я заграла їй одну із сонат Моцарта і Мендельзона — пісню без слів — ґ моль. Пані Софія була вдоволена, а я — "в сьомому небі!"

І від тоді почалася наша спільна праця. Пані Софія працювала з учнями дуже основно, вимагала дуже багато, вміла розбудити любов до музичного мистецтва і ентузіязм праці. Найкраща школа, велике знання, педагогічний хист, її власне захоплення музикою і — не накінець—якийсь магічний чар її особовости робили своє. Кожна лекція відкривала передо мною чим раз то нові горизонти. Я пірнула з головою у вир науки, і все інше перестало для мене існувати. Були це часи, коли у Відні надобре почавсь був голод, коли треба було, часом, цілу ніч, перестояти під крамницею, щоб дістати трохи хліба, бараболі, або вугілля. Після неспаної ночі засідала я на кілька годин до фортепіяну, без уваги на голод і холод. Внутрішній вогонь, що його розпалювала і підтримувала пані Софія, не дозволяв мені відчувати цих недостатків. Кульмінаційним пунктом кожного тижня, завершенням цілотижневої праці був день, коли я йшла на Альбертґассе, ч. 34, виїздила віндою на четвертий поверх і в затишній кімнаті з двома чорними фортепіянами, де суверенно панувала мистецька атмосфера, що відмежовувала нас від решти світа, йшла ентузіястична праця. Ентузіязм був обосторонній, і це давало якнайкращі висліди.

Крім лекцій у своїй приватній студії, вчила пані Софія музики в одній із віденських музичних шкіл. Але найрадше працювала таки із своїми приватними учнями-українцями. Їм передати все своє знання вона вважала за свій святий обов'язок. Вчились у неї тоді: Ірина Дольницька, Орися Застирець, дві сестри Сидоряк, Стефанія Левицька, Мирослава Левицька і інші. При кінці року відбувався концерт учнів у залі "Лєрергауз-у", що була переповнена не тільки українською, але й віденською публікою.

Коли осінню 1917 року частина Галичини була звільнена від російської окупації, і мої батьки мали вертатися додому, на мене наляг важкий сум. Я замкнулася в собі і з резиґнацією ждала тієї хвилі, коли мені прийдеться кидати Відень. Це завважила пані Софія, поговорила з моїм батьком та прохала його залишити мене у Відні. Так і сталося. Батьки від'їхали, я залишилась та продовжувала дальшу науку. Крім гри на фортепіяні, викладала пані Софія також науку гармонії. Вона й дораджувала мені, які концерти маю відвідувати, щоб знайомитися з визначними творами музичного мистецтва.

На сході валилася імперія, шаліла революція, у Відні голод ставав чимраз дошкульніший, та я сприймала це все наче далекий гомін із іншої планети. Цей гомін майже не доходив до мойого світу, де я жила, наче заворожена. Завершенням цього другого року був знову концерт, на якому, пам'ятаю, як сьогодні, я грала концерт Рубінштайна.

Ці два роки були найщасливішим періодом мойого життя. Моя учителька, бачучи моє молодече захоплення, майже містичну любов до музики та безграничне довір'я до неї самої, працювала зі мною з великою любов'ю, ведучи мене чимраз глибше в країну абсолютної Краси, що її пізнання рівнялося в мене майже надприродній щасливості.

На вакації я поїхала додому, а незабаром настали події, що не дозволили мені скоро вернутись до Відня. Розпад Австро-Угорщини, Західньо-Українська Нар. Республіка, українсько-польська війна, смерть мого батька, прилучення Галичини до Польщі, — це все були події, що вирвали біг мого життя із нормальних рейок. Аж після двох років, вже по матурі, могла я знову вернутись до Відня, поборовши вкінці успішно великі паспортові труднощі.

Голод у Відні тривав далі, девальвація робила життя непевним і чимраз важчим. Та проф. Дністрянський допоміг мені влаштуватися у Відні на посаді секретарки в Українському Товаристві Прихильників Освіти, що разом із малою стипендією від цього Товариства запевнило мені якусь

частину прожитку, і я могла продовжувати науку музики та почати студії музикології на університеті.

Я знову приходила у вечірніх годинах на лекцію до пані Софії, а після лекції ми нераз ще довго разом музикували, перегравaючи нову музичну літературу. Тепла і незвичайно культурна атмосфера дому панства Дністрянських заступала мені родинний дім.

Коли півтора року пізніше пані Софія вибралася на довший побут до Праги, я стояла вже певно на власних ногах, моє піяністичне уміння було побудоване на сильних і тривалих основах. — "Тепер я за Вас не боюся" — сказала мені пані Софія від'їжджаючи. — "Тепер уже залежить усе найбільше від Вашої власної праці над собою".

Мої пізніші віденські професори не мали клопоту зі мною, та я відчувала величезний брак пані Софії, бо ніхто не міг мені її заступити. Її жертвенна праця, уміння передати своє знання другим, любов до музики та ентузіязм, що поривали за собою і уділялися другим, не мали собі рівних. Хіба пізніше, коли я — сама вже учителька — стала ученицею професора Ерона Петрі, знову полонило мене без решти його величезне знання, темперамент, педагогічний хист та індивідуальний підхід до кожного учня зокрема.

Я далі піддержувала зв'язок із панею Софією дорогою листування. У Празі вона мала досить різного заняття. Давала лекції музики, працювала далі над собою, як піяністка, та над поширенням свого музикологічного знання, а також брала живу участь у громадському житті.

Вона тішилася моїми листами та моїм довір'ям до неї, давала мені поради відносно репертуару та піддержувала жар праці. У своїх листах пані Софія, крім музичних, порушувала часто й інші теми, як мораль і етику повоєнного світу, переоцінку вартостей і вплив їх на мистецтво та на життя мистця.

"Дорога, на якій Ви станули, вельми важка і стрімка, та вона заповняє порожнечу життя і ущасливляє кожного, хто ступає по ній," — писала мені в одному з листів. "Ідіть, нічим не дайте зразити себе, не оглядайтеся ні на право, ні на ліво, то аж тоді будете мати правдиве вдоволення, без огляду на те, чи дійдете до зверхніх форм винагороди за важку працю, чи ні. Бо публічна опінія може тільки на коротко і не цілковито вдоволити справжнього артиста. На мою гадку, критерієм і останнім його аеропагом є його власне сумління, його власна пошана для себе самого".

Хотіла, щоб я приїхала до Праги і заграла там із нагоди якогось концерту, але до цього не прийшло: з матеріяльних причин. Сама не любила публічно виступати. Можливо, що найбільшу ролю грала тут неохота задоволяти назагал дешевий смак нашої музикально менше освіченої публіки. "Все ж таки від виступу публічного, здається мені, тепер не буду могти викрутитися, бо дуже на мене напирають, але в кожному разі, лиш нерадо на це згоджуся" — писала мені з Праги.

Наше листування продовжувалося й тоді, коли я вернулась до Галичини та стала учителькою Муз. Інституту ім. Лисенка в Станиславові. Пані Софія перебувала тоді знов у Відні. Не всі могли вернутись до рідного краю під польську окупацію, до них належали також проф. Дністрянський із дружиною. І коли надія на зміну обставин та на поворот слабла, життя української еміграції ставало важке і безнадійне. Лише сильні одиниці не улягли зневірі та збайдужінню.

Заняття фахового мала пані Софія у Відні подостатком, але працювала тепер тільки з чужими і це не давало їй такого вдоволення, як праця з українською молоддю. В одному з листів, де згадує про недугу мужа, що справляла їй велику журбу, вона пише: "Оттак то з літами молодеча легкодушність і оптимізм мусять уступити місце розвазі, а може таки — трохи й пересадній — боязливості. Живемо всі серед тяжкої кризи, але не тільки матеріяльної (ця остання не в силі бодай мене пригнобити), але серед кризи моралі-етики і кризи всього, що шляхетніше в людини. Часи, коли людина малої етичної і інтелектуальної вартости осягає високі позиції у суспільнім житті, мусять діяти зле і помалу, як ржа залізо, коруптувати тих, що досі ідеально задивлялися на світ. Ось тут треба шукати ґенези тих страшних обставин, що серед них приходиться нам жити".

Мені було важко звикнути до провінційного галицького життя після довшого часу перебування у Відні. Я хотіла ще й ще йти вперед, а не застоюватися на місці. Безвиглядність буденного життя витворювала в мене апатію, з чого я звірювалася в листах пані Софії. Вона хотіла мене хоч трохи "потішити". "Думаєте, що ось та безвиглядність є Вашим монополем," — писала мені. — "Це загальна недуга, що епідемічно панує і тут, на еміґрації, що також і мене не щадить. Скажете: осередок культурний і цивілізаційний... Все це гарно, але як нема можности і часу з усіх тих "блаженств" користати? Як щоденні, буденні заняття так абсорбують ум і серце, що годі найти стільки сили, щоб можна було в супокою їм віддатися?"

І тоді я, так як колись у дитинстві, зробила знову одне — тим разом сумне — відкриття відносно досконаліших та, мабуть, сильніших від мене людей, одною з яких була — Софія Дністрянська. І до них мали доступ буденщина, безвиглядність, апатія...

Коли я післала їй свою світлину, вона написала: "Ви справили мені немалу радість. Вона (світлина) буде мені пригадувати ті кращі хвилі мого життя, коли я ще мала змогу успішно працювати для своїх, коли я ще могла бути в цьому щасливому положенні, що працюючи над музичною культурою з учениками-українцями, складала, хоч і яку малу, але все ж таки цеглку дорібку національної культури. Тепер, хоч і як багато маю заняття, воно мені не смакує. Працювати для чужих, — для мене дуже прикра річ. І не бачу тому кінця! Ми, еміґранти, будемо, здається, приневолені зложити наші кості на чужині, наскільки наша справа не вирушить з тої мертвої точки, де вона тепер стоїть".

Коли я готувалась до концерту, вона давала мені листовно поради щодо вибору та укладу

програми. А про свою працю та зв'язані з нею турботи, пише: "Я працюю тепер над більшою розвідкою, що обіймає предтечів модернізму (Брукнер, Малєр, Штравс, Шрекер), і хотіла б, наскільки час на це позволить, якнайскоріше це покінчити. Та ось тут нова журба! Хто і де мені це видасть? Журналу музичного у нас, такого як слід, нема, а окремої книжки на таку тему ледве, чи хто купить, а тим самим ніхто не видасть. Своїм коштом видавати не маю змоги, це коштує множество грошей, тим більше, що ця книжка мусіла б бути видана гарно, на доброму папері, з нотними прикладами. От бачите, що й я маю досить клопотів! Але я завсіди потішаюся майбутнім і вірю, що буде краще. Найважніша річ — не марнувати ні хвилини часу: "Карпе дієм!"

Ця праця так і не була ніде друкована. Два роки пізніше згадує ще: "Так і я багато дечого мала би в пляні, багато дечого маю розпочатого, але щоденні клопоти та наша еміґраційна психоза витручає мені з рук оружжя, що ним я хотіла б перевести свої замисли в діло".

Злидні еміґрації не дали змоги Софії Дністрянській вповні розвинути всі її пляни і задуми. Можна собі уявити, скільки могла була б дати нашій культурі ця людина, так щедро обдарована всіми добрими прикметами серця і розуму, з таким багатим знанням, перш за все в ділянці музики, з таким великим запасом енергії, оптимізму, ентузіязму та запалом до праці, коли б ми були мали свою державу.

Чим далі, тим рідшим ставало наше листування. З початком 30-их років, ліквідує пані Софія остаточно свій дім у Відні і переїздить напостійно до Праги, щоб бути ввесь час разом із професором Дністрянським, що мав катедру на Українському Вільному Університеті. Там він і вмирає, внаслідок недуги серця. На мій лист, що я написала пані Софії після смерти її мужа, я не одержала відповіді. Можна собі уявити, що переживала вона, коли лукава доля розлучила її раз на завсіди з її вірним другом.

Останню вістку про неї мала я ще перед другою світовою війною. Д-р Ст. Людкевич, перебуваючи деякий час у Празі (це було мабуть 1938 року), відвідав паню Софію та повернувши назад до Польщі, розказував мені про неї та її життя. Виглядала молодо і гарно, була повна життя та енергії і мала багато лекцій.

Коли я, перебуваючи на еміґрації у Відні в 1944-50 роках, залюбки ходила "стежками" моєї юности, відшукуючи доми, де колись жила ще з батьками, а потім сама, то найкращою та найбагатшою на спомини мандрівкою в минуле була мені мандрівка на Альбертґассе, під число 34. Одного разу я таки і не могла здержати себе, щоб не вийти сходами на четвертий поверх та не станути під дверима колишнього мешкання пані Софії. На одну секунду здавалось мені, що ось зараз відкриються двері, я увійду до середини і побачу паню Софію такою, якою осталась вона мені в пам'яті на завсіди: молода, весела, з матово-лискучими, глибокими, темними очима.. Візитівка з чужим прізвищем на дверях мешкання, гамір в передпокою вернули мені свідомість реального життя і я помалу зійшла вниз та пішла додому.

Пізніше, коли я мешкала недалеко, моя дорога часто провадила мене попід чотири поверхову кам'яницю на Альбертґассе, і за кожним разом переходила я на другий бік вулиці, підносила вгору голову і гляділа у вікна мешкання на четвертому поверсі, де жила колись Та, що відкрила нароствір мою душу і моє серце для досконалої Краси, що нею є — Музика.

Ранньою весною 1956 року постановила я, ведена якимсь інстинктом, доконче відпитати адресу пані Софії. Хотіла написати до неї, щоб знати, як живе та чи, евентуально, можна б їй дечим допомогти. Я написала до кількох знайомих осіб, які, думала я, можуть мати вісті з Чехословаччини. Але її адреси я не довідалася. І ось тепер приходить вістка, що вона якраз ранньою весною 1956 року померла. Може в останніх своїх хвилях ще раз згадувала свою молодість і тих, що були їй дорогими, і може тоді думки наші — подорозі до себе — ще раз стрінулись зі собою — десь, у незнаній нам сфері надприроднього життя...

Поетам дозволено писати про кохання...

Опоетизовувати речі які до того не надаються, — справа і тяжка, і невдячна. В першій мірі це насильство й насмішка над "вільним мистецтвом", де превалюють особисті уподобання автора, де кожна, згори накинена ідея, стає блідою, "ходульною" і зрештою глибоко чужою читачеві. Спробуйте ви запам'ятати вірш, в якому фіґурують жниварки, молотарки й інший сільсько-господарський реманент. Мертві речі залишаються мертвими, "романтика труда" — така ж фікція, як і побудова безклясового суспільства. Особливо прикро було читати подібні поезії тим, хто працював на колгоспному чи радгоспному полі, "від зорі до зорі", спливаючи десятьма потами. Вони бажали авторові лише одного: щоб він з місяць отак "попарився", а тоді б, напевне, до кінця життя закинув тракторну творчість. Та "дух часу" вимагав жертвоприношень новітньому Перунові - механізації. Редакції журналів і газет безжально відкидали лірику, психологічні мотиви, ту вічну красу, якою живе людина під нормальною владою. Все це вважалося "дрібнобуржуазним залишком", не вартим згадки, висміювалося й паплюжилося. І поет, глибоко заховавши образу, починав пекти гливкі й аж надто несмачні пиріжки з індустріялізаційною начинкою. Він одверто називав свою творчість макулатурою, він не надавав їй жодної ціни. Але офіційна критика "захоплювалась" поступом того чи іншого мистця, пророкувала йому велику майбутність, до тонкої кишені пливли щедрі гонорари, і макулатурна продукція зрештою потрапляла в шкільні підручники, в альманахи, в мільйонові тиражі відривних календарів. Відбувався дивний процес засмічення мистецтва

самими мистцями й повільного прищеплювання читацькій масі осоружних їй "нових смаків".

І все ж таки маса перед тим боронилась. Настільною книгою в домі залишався Кобзар, правда, сфальшований, з "панами", замість "москалів", з викинутими рядками, що ідеологічно не відповідали "духові часу". Бажаними гостями на столі читача були й інші клясики української літератури: Франко, Коцюбинський, Леонід Глібів, словом, гості з минулого, перекресленого серпом і молотом. Марксівська матеріялістична філософія, якимсь краєм зачіпаючи людську душу, все ж таки спливала з неї, як з гуски вода. Совєтські ідеологи переконалися, що на самому тракторі до тої душі не під'їдеш, що треба прикрасити його квітами й лентами. Отже, почали де-не-де прослизати раніше заборонені мотиви: про кохання (після роботи на тракторі), про дружню взаємодопомогу під час виконання норм виробітку і таке інше.

Іноді прокочувалась якась "кампанійська" хвиля, наприклад, треба було заткати прорив у вугільному промислі, бо голодні робітники звідти повтікали. Трактор тимчасово відступив на задній плян, натомість прийшла врубова машина:

Гей ти, врубе, моя машина врубе,
Врізуйся упевнено в заруб...

Та знов же, машина сама не врізувалась, треба було рук, щоб її скеровували. І ось поезія "заклинає":

Їдуть наймити, комсомолія,
Досить пам'яти про неволю є,
Досить гніву в нас до кривих доріг,
Ідемо в Донбас загатить прорив...

Ну, і що ж, поїхали? Так, але не під впливом поезії, лише тому, що було наказано "добровільно" спакувати свої речі.

Так і чергувалось далі: відлига-мороз, тобто квіточка і брила заліза.

Тяжко було відмовитись зовсім від оспівування "романтики труда" — рабського, виснажливого й мало оплачуваного. Треба ж чимсь гіпнотизувати сіру масу, показати, що про неї невтомно думають... З наказу партії, мистці становляться "лицем до мас". Письменники, співаки, музики виїздять на виробництва, в радгоспи, в колгоспи, читають там свої твори, співають, грають. А вкінці — конфуз:

— Заспівайте нам, — просять слухачі, — якоїсь нашої: "Та немає ж гірш нікому, як тій сиротині", або "Ой, горе, тій чайці".

— Заграйте якоїсь веселої для танців, хоч трохи розважимось...

"Сиротину" і "Чайку", звичайно, співати не насмілювались, бо з виїзною мистецькою бригадою завжди був неофіційний, з того ж кола, політкерівник, а танці іноді практикували й мали за це щиру подяку.

Перед війною буйним квітом розцвів совєтський патріотизм. Кожна поезія обороняла батьківщину трудящих. Поруч з трактором появився панцир, пісні набрали виразно мілітарного характеру. І все ж таки не було одушевлення мертвих речей, або рідке одушевлення соромливо ховалося за барабанні вигуки. Максим Рильський, сам того не бажаючи, висловив у своїй пісні страшну істину:

Слово Сталіна між нами,
Воля Сталіна між нас...

Воля (чи свавілля) брутального солдафона, який накинув уздечку на роти письменників і співаків, який заборонив вільну, опозиційну думку і подарував українській молоді, замість волошкового вінка, — романтику трактора.

Війна, правда, перекинула його догори колесами. Перелякний на смерть батько трудящих тимчасово махнув рукою на націоналістичні прояви. І тому Володимир Сосюра з подивугідною відвагою написав:

Кохана не схоче любити тебе,
Якщо ти не любиш Вкраїну...

Пізніше, коли небезпека поразки минула, Сосюра за цей вірш "дістав" і, здається, "каявся". А проте, вірш пішов у маси, його зустріли, як найдорожчого гостя, після зливи так званої "виховної" поезії.

Тепер, після розвінчання ідола, суто-виробнича поезія раптом майже зникла зі сторінок журналів і газет. Скрізь натрапляємо на мотиви ліричні: Кохання, дружба, ніжність, навіть утома, навіть мрія про квітучий гай, де співають пташки, де не чути бензинового запаху й осточортілого скреготу машини. Хіба не поступ? Хіба не нова ідеологічна політика хрущовського періоду? Аж дивно після макулатурних зразків "сталінської доби" читати такі, справді, мистецькі речі, позначені печаттю щирости і жодними заборонами не зв'язаного таланту. Дивно зауважувати в поезіях одвертy любов до свого краю, адже за це раніше карали тюрмою й засланням.

НЕП, тоб-то НІП (нова ідеологічна політика) — існує. Але чи надовго? Ленін учив: Крок назад, два кроки вперед... І, можливо, послідовники Леніна (не Сталіна) запроваджують якусь диявольську пробу, вишукують і винюхують настрої мистців, найбільш одвертої частини населення, щоб пізніше розправитися з ними, методом "добровільного" зізнання в бажанні відірвати Україну від Росії...

Ми не повинні обманювати себе жодними ілюзіями. Ворог лишається ворогом, навіть тоді, коли він одягне білі рукавички й по джентельменському підтримає вас, коли ви мали полетіти сторч головою в калюжу. В калюжі ви б лише забруднилися, а треба зробити так, щоб ви не встали зовсім... Основне для комунізму макіявелістичне гасло: "Мета виправдує засоби", ніколи не відійде в небуття. І, можливо, на час відсунутий трактор, ще повернеться і розчавить довірливу лірику.

А. Г.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

"О В И Д"

Л. Храплива

Сусідська розмова

— Ой, пані Асю моя кохана, я аж тепер справді мов віджила!

— Бачу, бачу, пані Сясю! Ви аж на личку повніше виглядаєте! Але — можна спитати, що саме сталося?

— Та знаєте, телевізор купила і зразу життя в хаті відмінилося...

— Телевізор?

— А що ж, пані Асенько моя!? І зразу все покращало: бувало давніше прийду в хату з праці, то вже певно застану або всі вилки з кредансу повпихані в канапу, або котрусь шибу збиту... Добре, якщо лиш одну... А вже Вірця напевно поперевертала горі дном всі мої креми, повисипала пудри...

— Та що ви кажете, пані Сясю...

— Правда, це так зимою, а літом то Мікольцьо прибіжить зі школи, хлипне чогонебудь — тай вже на вулиці! Зате вже Віруня воює по цілій хаті...

— Бійтеся Бога, пані Сясю, то ви пускаєте Миколу бавитися на вулицю?

— А певно, що коли вже є телевізор, то він буде більше хати держатися, а досі, то стільки було лиш спокою...

— Ну, а ви хіба знаєте, з ким він там на вулиці пристає?

— Я ось не розумію вас, пані Асю...

— Я ж лише питаю, чи бачили ви колинебудь, з ким він там на вулиці...

— Та з сусідськими хлопцями, з ким же ж би?

— А знаєте, що вони там роблять?

— Що ж робили б? Бавляться!

— А ви впевнені, що не курять, не читають хто-зна яких історій, або і ще що гірше?

— Е, що там діти вже могли б такого злого?.. А зрештою, не штука вам так "згори" критикувати! А мені було б цікаво знати, що ваш Івась робить, коли вас нема дома?

— Перш за все я піднайшла собі таку працю, щоб бути дома зараз же тоді, коли Івась приходить зі школи...

— Чи ж не кажу: вам не штука! А я ось на цей лиш телевізор, що овертаймів наробилася... Нераз аж до ночі... А ви мені знов не кажіть, що ви зі своїми дітьми ввесь день сидите, як квочка з курятами, бо й так не повірю!

— А звичайно, що це неможливе. Але в Івася і так доволі зайнять: раз у тиждень ходить на пластові сходини, часто ще й на якусь прогулянку, на чергування чи якусь там збірку.

— Ну, я таки своєї дитини не післала б на таке! Таж там їх бідних муштрують, як у війську!

— І муштрують, і це їм лиш на добро вийде! А ще ходить у три вечорі в тижні на курси українознавства...

— Десь ви, пані Асю, сумління не маєте! В одній школі намучиться дитина, а ви її зараз у другу!

— І це йому якось не шкодить! Прибіжить із тих курсів, то зараз я, а потім чоловік окремо, мусимо слово в слово вислухати все, що там учителька сказала... А Славці то вже доводиться по два-три рази це від нього вислухувати...

— Ну, нехай уже там, це ж ваша дитина, що її тими всіми обов'язками живцем у могилу заганяєте, але ж не розказуйте мені, що ваша Славця теж така "ангеликувата"!

— О, Славцю то я веду до тітки, йдучи до праці. У моєї кузинки мала дитинка і вона сидить дома. Там і чоловікова сестра приводить свого Ігорчика та Місю.

— Я б так когось своїми дітьми не обладовувала! Та там хіба десь чисте пекло ввесь день! Бідному немовлятку жити не дають!

— О, цим я не журюся, пані Сясю! Діти чемні, дівчатка вишивають, а коли бабуся має хвилинку часу, то читає їм українські книжечки...

— Ви-ши-вають?! Ой, людоньки! Таж Славці ще навіть п'ять рочків не минуло! Та ви, пані Асю — тиран, диктатор, агресор на невинну дитину!

— І вишиває, і гарно вишиває, звичайно — тупою голкою на канві. Дівчинці вже змалку треба вживатись у стиль наших вишивок... Що їй належиться, те й повинна дістати!

— Е, я дуже не люблю, коли хтось хоче робити геніїв із своїх дітей! Мої діти оттакі звичайні, як кожні інші — їм досить телевізора! Прийду домів, сидять собі тихенько і глядять — ані пари з уст!

— А на що ж вони там глядять?

— Як на що? На екран!

— А що бачать на тому екрані?

— Та що попаде...

— Все, навіть історії розбоїв, вбивства, або таке, що й не згадувати..?

— Пані Асю, це вже заздрість із вас говорить, що ще до телевізора не доробилися! Хіба не знаєте, що там виставляють і найкращі такі мистецькі фільми, і опери, і зовсім побожні церковні передачі?

— І ви їх дітям вибираєте?

— Та може й вибирала б, але Мікольцьо зараз знов перекрутить на ковбоїв...

— І ви дозволяєте на це?

— Та хіба ж є серце заборонити рідній дитині?

— То нехай рідна дитина туманіє до решти?!

— Ту-ма-ніє! То вам певно вже пані Галя сказала, що Мікольцьо бідний сфайлював при чотирьох тестах цього терму! А завжди до того був першим учнем у класі!

— Чи ж не кажу я? А ще від довгого вдивлювання в мерехтячі образи — дітям псуються очі!

— А світ би вас не знав, пані Асю! А я думала, що то Вірця собі затерла очка чим брудним, що такі червоні стали!

— А бачите!

— Але ж спокій в хаті...

— Як ви це говорите, пані Сясю, то мені пригадується, що Марко Вовчок написала: йшла бідна, неписьменна селянка на панщину, дала дитині відвару з маку, щоб не плакала... і сиротя не плакало, навіки заснуло...

— Свят, свят! Та ж я можу образитися!

Проф. інж. Отто Кремер

АНҐІНА ТЕМПОРІС

Автор, професор Високої Технічної Школи в Карльсруге, висловив у докладі в Гамбурґу деякі думки, в яких старається розв'язати пекуче питання — "недостачі часу". Доклад, із якого вибрані думки подаємо в українському перекладі, цікавить і наших читачів, тимбільш, що в американських державах вони стоять перед тим самим явищем. Фальшиве схоплення дійсности виявляється вже сьогодні в зниженні культурного рівня нашої еміґрації. Думки автора мають іще більш актуальну вартість для Америки, яка справді особливо хворіє анґіною темпоріс.

Праця як благословення і як прокляття

Говорити про благословення праці, сьогодні цілком зайво. Ми врівалися б у відкриті двері; від століть усі батьки, священики і вчителі говорили про добродійство праці і кожний із них находив численні докази на те в Святому Письмі, в народній мудрості й у писаннях поетів. Справді, щастя, яке пливе з праці, дуже різноманітне. Проте було б цілком фальшиво вважати, що праця є священною ціллю нашого життя. Є люди, головно ті, що мають інтелектуальні професії, які справді можуть любити і цінити свою працю та бачити в ній головне джерело свого забезпечення, своєї приємности і покликання. Це люди свідомі, що в своїй праці вони знаходять три вартості: пізнання, творчість і любов до інших людей. Ось саме та різниця між ними й тими другими, які копають землю, кують коні, орять, клепають, точать металі, возять гній, додають числа, обслуговують покупців, діравлять квитки, перуть і латають білля та виконують тисячі інших робіт. Про таких людей у першій мірі повинні думати ті, що таким переконливим голосом проповідують етику праці.

Існує праця, головно в нашій добі докладного розподілу чинностей, яка не є нічим іншим, як звичайним зарібком на хліб насушний. Радість, яку така праця на початку викликує, скоро заникає, а на її місце приходять будні, що з'їдають нам дорогі роки нашого життя і роблять порожнім його зміст. Можливо, що і така праця не дозволяє нам на пусті думки, але напевно теж ані на розумні, ані на гарні.

Менш-більш останні два століття виявили, що можемо змінити умови життя, зробити їх вільнішими та більш гідними людини, якщо вміємо використати ті наші сили, які відрізнюють нас від тварин. У римській імперії було більш невільників, як людей вільних. Наш робітник зуживає сьогодні для себе більш кіловатгодин, як старинний римлянин із тридцяти чи сорока рабами.

Із розвоєм природничих наук, із започаткуванням техніки почався зворот у людському існуванні. Тепер хіба вже дуже старі люди пам'ятають 12- чи 10-годинний день праці. Але було інакше. Ось нпр. в англійському парляменті поставлено 1844 р. запит, чи справді воно жорстокість, коли діти працюють у ткацьких варстатах по 18 годин денно? Вислід дискусії був такий: ні, діти по фабриках забезпечені найкраще, а маючи вільний час, робили б тільки дурниці!..

У тих часах техніка ще не зуміла впливати на робочий час. Після першої світової війни прийшов нагло у вигляді міжнароднього договору 8-годинний день праці. Заслугу тієї події можуть приписувати собі профсоюзи, можна покласти їх як наслідок повоєнної господарки чи інших діючих сил, проте: інакше не могло бути!

Відпочинок — дарунок техніки

Саме тут виявила техніка цілком несподівано свою нову прикмету, яку можна назвати харитативною. Вона обдарувала відпочинком перш за все останніх досі і погорджуваних. Хто ж бо дістав оцей відпочинок, який дала нам техніка при скороченні часу праці? Ви, пане міністре, ви, пане сенаторе, чи ви, пане професоре? Ні! Власники фабрик його не мають, і не мають його і керівні люди. Відпочинок дістала проста людина, дістала його разом із вищим життєвим рівнем, якого давніше не знала. Тому, що господарство продукує масові вироби, потребує масового відборця. Щоб мати масового відборця, треба дати йому стандарт середньої кляси. І це сталося. Отже хто має право на 8-годинний день праці? Робітник, урядовець, бюрова сила. Усі вони мають вільні вечорі. Усі мають відпустки, яких давніше не знали навіть маґнати. Прийдуть ще продовжені вільні дні кінця тижня. І я не є смішним оптимістом, коли скажу, що прийдуть теж дві відпустки, одна в літі, друга в зимі.

Люди діляться сьогодні на дві групи, про які так багато говорять сучасні песимісти: люди першої групи не мають ніколи часу, руйнують своє здоров'я і передчасно вмирають з перепрацювання. Люди другої групи мають час, але не вміють використати свого відпочинку.

Анґіна темпоріс

До якої групи належимо ми самі? До тієї, що не має часу? Провірмо себе. Недостача часу — це уроєння. Кожна людина може мати час. Ось нпр. приходимо з праці домів і пригадуємо собі, що маємо йти до театру. Білети уже куплені перед кількома днями. Коли б ми мали більш свободи і не купували білетів наперед, ми може не пішли б до театру. А так "мусимо".

Вернувшися, ми невдоволені. Ми воліли б були піти до кіна на фільм "Цвітуть сотні рож", або

— Або продати телевізор і купити дітям за ці гроші гарну українську бібліотечку!

— А хіба є аж стільки українських книжок?

— По книгарнях полиці вґинаються: тільки б купувати... Ви хіба не бачили?

— Ну то може ще й знаєте, пані Асю дорогенька, таку крамницю, де можна б цей телевізор хоч добре продати?..

послухати Вальтера Ґізекінґа. Але ми не мали часу. Ми мусіли йти до театру. Ми на ніщо не маємо часу!

Отже ми поводимося як діти при обіді: коли поклали перед дитину їжу, вона не дивиться на свою тарілку, але бачно переглядає тарелі своїх сестер і братів. На жаль, дорослі люди звикли робити те саме.

Через той театр ми не могли справити домашньої задачі донечці, хоч вона так нас прохала, і ми не написали листа з побажаннями на ім'янини мамі. Може напишемо завтра в бюрі.

Оце і є той уроєний брак часу. Кожний має свій час тільки один раз і справою кожного з нас є використати його якнайкраще. Міродатною є тут власна уява і здібність вибирати. Недостача уяви і брак почуття знайти щастя і вдоволення, це ознаки душевної недуги. Анґіна темпоріс.

Існує група людей, яких уява вистарчає їм, щоби постійно працювати. Вони не мають відваги станути віч-на-віч із вільним часом, вони, десь у глибинах своїх душ відчувають страх перед відпочинком. Вони бояться потрібного самостійного або свобідного думання, вони втікають перед тією правдою, яка каже, що існують ще інші міри вартостей, не тільки самі успіхи у професіях.

Праця не може бути одиноким змістом життя

Не хочемо понижувати тієї праці, яку ми взяли на себе в останніх десяти роках.[1]) Ми знали, що вимогою до нас був надмір праці, організаційні здібності й віра. І ми можемо з гордістю сказати: ми віддали десять років життя й у висліді світ цілком слушно назвав наші осяги чудом. Проте, ми цілком не бажаємо продовжувати такий стан далі, бо інакше лікар скаже: "Геть з тим усім!" Бо ми не забуваємо, що на цьому світі існуємо не тільки на те, щоби працювати, полагоджувати, організувати. Відпочинок, який нам дала техніка, має служити для нашої розваги. Наша уява вимагає дещо більш як гарувати, брати працю до хати або в подорож. Чи не краще глядіти крізь вікно на краєвиди? Чи справді ми мусимо їхати до Нюренберґу на 10-годинне засідання, а в 12 годині вертатися з поспіхом назад? Чи це правильно? Я хочу пригадати, що відпочинок називався в римлян "оціюм", себто обов'язок, завдання. Підприємство, інтерес, звалося "неґоціюм", тобто неспокій, заняття, в якому ми не є вільні. Тут виявляється інакше відчування життя, інший центр життєвого змісту, який лежав поза працею. Ця різниця обох точок погляду нехай допоможе нам подумати над питанням: у чому саме є сповнення і цінність нашого життя, нашої праці і нашого відпочинку?

Що можна відповісти на ці питання? Ще раз хочу звернути увагу на три слова, про які я вже говорив: пізнання, творчість і любов.

Пізнання, значить шукання нових взаємин, нових законів і знань. На цьому шляху знаходимо і неспокій і зневіру, але теж і нагле світло: ось тут я ступаю слідами Великого Творця! Ось я пішов один крок далі. Я пізнав те, чого досі не знав, що досі для мене не існувало, пізнав те, чого вже не заверну і ніколи не втрачу. Розуміємо вчених, які резиґнують з усіх банальних приємностей цього світу на те, щоб коли вони віддаються пізнанню, ніхто їм у тому не перешкоджав. Ми розуміємо і те невдоволення, яке опановує нас на думку, що наша праця на 95% полягає на "полагоджуванню справ", на щоденній рутині, в якій тільки дуже рідко з'являється блискавка радости з пізнання чогось нового.

Друге слово: творчість. Розуміємо мистця, який занехує безпеку дрібноміщанського існування на те, щоб уповні бути самим собою, щоб самотньому діяти в атмосфері творчого щастя. Ми всі, що є інженерами, можемо бути вдячні Творцеві, бо наша професія має теж і творчі завдання. Але ми знаємо, який дрібний відсоток нашої діяльности має право дістати назву творчости.

І врешті коли я говорив про третє слово, яке назвав поруч пізнання і творчости, про любов, то його розумію так: любов, це бажання щастя іншим. Нічого не потребую додавати до того, що кожний із нас відчуває в своїй душі: щастям є бути добрим для ближніх і мати стільки сили, щоби помножувати щастя інших.

Відпочинок — мистецтво життя

У цих трьох словах, які подає нам власна наша душа, лежить справжнє глибоке щастя і глузд людського життя. І коли вони в нашій добі неспокою, погоні і вимог, так рідко себе виявляють, то тим більш домаганням нашого життя повинно стати шукання їх у хвилинах нашого відпочинку.

Очевидно, частина відпочинку мусить бути посвячена розвазі. Тому не висміваймо людини, яка після праці відсвіжує себе малими, дрібними приємностями. Вона йде на прохід із собакою, радіє музикою, прочитує цілу сторінку жартів у своїй газеті.

Коли ті розваги стануть налогом, коли ми потонемо в чужій уяві, в радіо, в кіно, в телевізії чи навіть у газеті, тоді ми програли свою свободу.

Зате, коли ми у відпочинку шукаємо і знаходимо ознаки пізнання, творчости і любови, тоді ці благословенні хвилини стануть для нас цінністю, їх треба берегти, як найдорожчий скарб.

Хочу закінчити словами Якова Буркгарда, які зробили на мене незатерте враження. Ось вони:

"Друже! Колись переживатимеш останню свою годину. Тоді подумай над тим, що було щастям і змістом твого життя. Можливо, з гордістю згадаєш успіхи твоєї професії. Однак я вірю, що ці вартості в такій годині підуть у забуття, а з тобою залишиться тільки питання, чи зумів ти бути добрим для улюбленої людини і чи жив ти згідно з своїм власним сумлінням."

(За дозволом автора — Юрій Тис)

[1]) Автор має на думці німецькі осяги в відбудові краю, відомі під назвою "німецького чуда".

ВИЙШЛА З ДРУКУ
поема **Олекси Бабія**

"ПОВСТАНЦІ"

про трагічну загибіль галицького села
під час війни і героїчну боротьбу УПА
Книжка має 180 сторін.
Ціна одної книжки $1.75.
Поему "Повстанці" можна купити:
Ukranian Bookstore,
2216 W. Chicago Ave., Chicago, Ill.
Книгарні й кольпортери дістають опуст.

Рома Турянська

З рідною піснею, з дзвоном бандури...

Недавно українська громада в Чікаґо мала нагоду вітати в себе знов ансамбль славної Української Капелі Бандуристів, що виступив на концерті в пам'ять Т. Шевченка. Ми мали знов нагоду вітати ту міцно споєну горстку людей з бандурами, тих людей, що рятували й рятують нашу справу у віках, що думу народню несуть з покоління в покоління, що своєю піснею "будять приспані мрії" і вичаровують нею далекий і такий близький нам рідний край...

Їх побут пригадав мені недавне минуле і мою першу зустріч із ними, з нашими славними бандуристами, в Берліні 1943 р. Працюючи секретаркою в Централі Українського Національного Об'єднання, довідалася я від нашого голови полк. Т. Омельченка, що Капеля Українських Бандуристів перебуває тепер у конц-таборі біля Гамбурґа в дуже невідрадних обставинах і що українські чинники стараються за всяку ціну дістати дозвіл від німецьких властей (ґештапо) на звільнення наших бандуристів із цього важкого положення. Нарешті вдалося це зробити. Бо справа стала голосна і неприємна для німецьких чинників. Усім стало відомо, що ґештапо, заманувши підступом нашу Капелю буцім то на концертове турне по Німеччині — запроторило їх на важку працю в таборах, де замість бандур дали їм у руки важкі лопати, молоти, сокири, — де, за дротяною сіткою, при важкій праці і поганім харчуванні, було їм навіть заборонено писати до рідних та виходити поза огорожу.

Полк. Т. Омельченко повідомив нас, себто жінок, що саме тоді працювали в Централі УНО, про те, що завтра можемо вже відвідати наших мистців, що примістилися по прибутті до Берліна в якомусь розбитому бомбами готелі, може треба їм у дечому допомогти, порадити. Другого дня вечором вибралися ми на подану адресу. Перед нами фантастичні руїни Гохшпіц-готелю над каналом, недалеко від замку кайзера. Половина будови обірвана бомбою, стіни пошарпані, сходи гойдаються, з вікна примарою видніє недогорілий Кайзершльос і інші розбиті будинки. Тут саме примістилися наші бандуристи із своїм провідником Китастим. Враження з зустрічі з ними залишилося в мене незатерте... Вони нас, а ми їх привітали як рідних, як подих рідних земель, вони показували нам свої покалічені й попечені пальці, попухлі від важкої праці в таборах ґештапо. Розказували довго про пережиті страхіття під московським, а тепер під німецьким займанцем

Розказували нам про все те, а ми з набожністю дотикали бандур, що стулившись у куточку готелевої кімнати, чекали на свою чергу... І вона прийшла... Наші мистці привітали нас ніжними мелодіями, що виходили з-під опухлих пальців... вони розказували нам про ввесь важкий тернистий шлях Капелі.

Бандуристи грали нам у цій маленькій готелевій кімнаті, а ми приводили до ладу їхню одіж, що аж надто принищилася в концтаборах при важкій праці. А вони грали, співали і то так нераз сумно-сумно, що в уяві моїй викликали картини розшматованої, столоченої чоботом займанця Батьківщини... вчувався плач України і її дітей... Іще й досі бренить у моїй пам'яті ніжний голос Потапенка:

"Заступила чорна хмара
Та білую хмару.
Виступали з-за лиману
з турками татари...
з москалями
мов та галич вкрили Україну
і клюють єлико мога...

Пісня за піснею... навіть малий Петрусь, що вже під пильним оком свого батька почав і собі пригравати й приспівувати, затягнув на ввесь голос... а який він у нього гарний та ніжний... "Це наша надія..." — з гордістю говорили про нього старші.

І так у гостині в них перебули ми кілька вечорів, приводячи до порядку одежу та покалічені пальці. По короткому часі відпочинку Капеля одержала дозвіл концертувати. Перший такий концерт у Берліні. Розказати словами моє перше враження з того концерту — важко. Ніколи в житті не бачила я стільки бандур і ніколи не чула такої сили голосу, як саме в цей ніколи незабутній вечір першого концерту Капелі в Берліні. Успіх надзвичайний. Захоплені були чужинці, що численно прибули на концерт, а нам усім здавалося, що ці пісні перенесли нас в Україну "де сонечко сяє, козацтво гуляє..."

Після того Капеля концертувала по таборах заповнених нашою молоддю з цілої України, що запроторена німецьким окупантом за дроти, зі сльозами в очах вітала рідних бандуристів, що співали їй про волю, молодість і щастя... Розказували мені бандуристи, що нераз важко було їм докінчити пісню, бо молодь уголос ридала в залі, а в них самих сльози підходили до горла і давили звуки рідної пісні... Рідний спів і бренькіт струн ніс із собою подих чорнозему, шум Дніпра, наводив тугу за всім тим, що силою від нас забрали займанці...

Наша Капеля має в пляні саме тепер вибратися в концертове турне по всіх країнах вільного світу. Вони знов понесуть у світ нашу пісню, нашу славу, невмируще кобзарське мистецтво...

Рідною піснею, дзвоном бандури
Будите приспані мрії,
З нею, розбивши тюремнії мури,
Вернемось в землі святії.

З рідною піснею, з дзвоном бандури
Линьте до нас, у чужину,
Кличте: розбити тюремнії мури,
Кличте: у бій до-загину!

(О. Лубська)

SELFRELIANCE — that's UKRAINIAN PEOPLES BANK

"САМОПОМІЧ"

це

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ БАНК

Такою опінією в американців втішаються наші

ФЕДЕРАЛЬНІ КРЕДИТОВІ КООПЕРАТИВИ "САМОПОМІЧ"

що розпоряджають збірним майном понад

$3,000.000.00.

"САМОПОМІЧ"

це

Три мілiонове майно "Самопомочі" базується на ощадностях зібраних серед української спільноти в ЗДА, а зуживається його до розбудови нашого господарського і культурного життя. В міру зросту "Самопомочі" зростатиме наша господарська сила і значення. Складаймо наші ощадності в найближчій нам Федеральній Кредитовій Кооперативі "Самопоміч", де кожні ощадності є забезпечені в "CREDIT UNION GUARANTY CORPORATION", та користаймо в "Самопомочі" з кредитів на всі потрібні нам цілі (при купні дому, авта, меблів, фарми, на торговельно-промислові цілі, студії, лікування і ін.).

Адреси Українбанків "Самопоміч":

SELFRELIANCE FEDERAL CREDIT UNION

10,338 Jos. Campau, DETROIT 12, Mich.
310 W. 3rd St. CHESTER, Pa.
2002 E. Fairmount Ave. BALTIMORE 31, M. D.
68 E. 7th St. NEW YORK 3, N. Y.
136 Essex St. JERSEY CITY, N. Y.
813 N. Franklin St. PHILADELPHIA, Pa.
2408 W. Chicago Ave. CHICAGO 22, Ill.

РЕЛІГІЯ В ТВОРАХ ЛАВРЕАТІВ

УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ФОНДУ В ЧІКАҐО

Повість про людину, що знайшла мету

Повним контрастом до "Далекого світу" Г. Журби, твору релігійно індиферентного і наскрізь неґативно наставленого до католицтва загалом, а до Унії зокрема, є повість Ольги Мак "Чудасій", (Видавництво "Томін України", Торонто, Канада, 1956, ст. X + 213), обгортка роботи Б. Стебельського), що дістала третю нагороду на конкурсі УЛФ в Чікаґо.

У цій повісті О. Мак виявила сміливу й оригінальну концепцію, вибираючи на головного героя не політичного в'язня, мученика совєтських тюрем чи каторг, а українського інтелігента, що в умовинах сатанічного большевицького режиму під машкарою чудасія зумів зберегти духову незалежність й етику чесної людини.

Оригінальність авторчиної концепції збільшує ще й те, що вона, всупереч загально прийнятій моді в світовій, а вслід за тим і нашій літреатурі звужувати духове життя людини до проявів переяскравленого еротизму, чи водити його по манівцях песимізму та ідейного безґрунтя, не завагалася наділити головного героя своєї повісти рисами не тільки доброго українського патріота, але й віруючого християнина, який усе життя тужить за вищою метою і реалізує її тоді, коли умовини в вільному світі дають йому для цього нагоду.

Складну й незвичайну постать свого героя з чудною вдачею та чудними звичками (і навіть чудним ім'ям "Олекса Ухо"), що поєднувалися з дитячою безпосередністю та добротою золотого серця, вивела О. Мак із справжньою майстерністю, з погідним дотепом і вибачливістю для людських слабостей, чим завоювала беззастережно читацькі симпатії.

Її милий Олекса Ухо "діяльний, дотепний, комічний і безконечно добрий", той непоправний ідеаліст, що ладен був віддати останню сорочку ближньому, вважаючи, що конкретне діло завжди корисніше, ніж безпотрібні зідхання та "крила мрій", не боїться бути безкомпромісовим індивідуалістом, завжди інакшим аніж інші люди.

Ідеалістичні й індивідуалістичні риси Олекси Уха були завжди джерелом несподіваних учинків і передбачених потягнень. Тому із психологічного боку треба дивитись на наглу перемину в душі й поведінці "чудасія", що під час війни веде його спершу в ряди УПА, а потім у манастирські мури, не як на неймовірне "деус екс махіна", а як на природній розвиток його психічних диспозицій.

Читачеві може хіба насуватися питання, які мотиви мали найбільший вплив на Олексине рішення вступити до манастиря: розчарування життям, гуманність та альтруїзм, український націоналізм, чи чиста релігійність. Ясної відповіді на це не можна знайти в основній частині твору, в якій розгортається головна акція, бо тут, крім кількох коротких натяків, нема нічого, що вказувало б на Олексину внутрішню релігійність. Натомість більше місця присвячено Олексиним турботам над розпачливим положенням ярмленої України і його думкам та плянам, що могли б принести визволення.

Ольга Мак — лавреатка УЛФ

Проте Олекса Ухо був предиспонований душевно до того, щоб стати монахом, як своїм моральним життям і радісною готовістю допомагати ближнім, так загалом усією "інакшістю" своєї духової істоти, про що й говорить авторка устами Олексиного настоятеля в манастирі: "Брат Онисифор — монах по покликанні. Це не примха і не випадковий порив..." (ст. 196).

Ще глибшу мотивацію "народження до нового життя" подає сам герой: "Я вступив до манастиря, щоб викреслити зі свого існування все те, що заступає головну мету, без якої наше життя взагалі не має ніякого сенсу". (ст. 206).

Впродовж кільканадцятьсторінкового діялогу з приятелем, Олекса кількакратно згадує про осягнену мету свого життя: "Переконався, знаєте, що все одно не знайду належного місця в світі, ніколи не зрозумію людей, як рівнож вони мене ніколи не зрозуміють. Інколи, правда, створював собі ілюзії й химери, вдавав, що вірю в них, щоб тільки чимсь заповнити моторошну порожнечу існування, яке не мало ніякого сенсу..." (ст. 212).

І далі: "Ви жалуєте, що зник непотрібний, смішний і нещасливий дивак, і не хочете погодитися з фактом, що замість нього існує простий, нудний, як ви сказали, монах, хоч він щодня дякує Богові за те, що знайшов мету свого існування" (ст. 213).

Всі свої міркування замикає Олекса-Онисифор остаточною конклюзією: "...коли навіть мені і не судиться за мого життя дочекатися того, про що я мріяв від юнацьких років, то все ж я відійду зі світу з чистим сумлінням, знаючи, що віддав для справи все, що міг, і не залишив для себе нічого".

Оперуючи загальними поняттями "мета існування", "спільна ідея", "справа", О. Мак не з'ясовує докладно, яку саме мету і яку справу вона має на думці, але з загального характеру твору легко прийти до висновку, що вона думає не тільки про християнську, але передовсім про українську національну справу.

Щодо цього О. Мак відбиває погляди свого покоління, що не в силі відірватися від наболілих питань уярмленої батьківщини і крізь призму такого світогляду в Церкві бачить не могутню Божу інституцію, Містичне Тіло Христове, з понадчасовими і понадтуземними завданнями, а більше світську організацію, що може й повинна служити також інтересам нації...

Не зважаючи на те, ідейні й виховні вартості "Чудасія" незаперечні, і сила їх діяння в тому, що вони подані не в сухій тенденційній формі, а випливають із природнього розвитку акції.

Тією національно-християнською ідейністю О. Мак перевищує цілий ряд наших сучасних письменників, які, коли часом і заторкнуть християнські проблеми, то хіба на те, щоб виявити своє відчуження від християнізму...

Слід звернути увагу на ще одну позитивну рису повісти О. Мак, якою є її конфесійна толерантність. Її головний герой вступає до манастиря ОО. Василіян, а інший з її героїв віддає сина до школи ОО. Василіян, бо в її атмосфері можливий "поріст шляхетних пагінків на юних душах..."

Виходячи із становища українського соборницького патріотизму, О. Мак зуміла піднятись понад конфесійні упередження, щоб дивитись на ОО. Василіян не як на "іновірців-уніятів", а як на українських священиків, що виконують корисну українську роботу.

Марія Овчаренко

А. Юриняк

ЧИТАЧ і КРИТИКА

Читацьке сприймання ("естетичне переживання") літературного твору — і критика

Почнемо з трюїзму: літературна критика — це певного роду служіння громаді на літературно-мистецькому фронті.

Письменник пише — гарні, цікаві чи, навпаки, погані й нецікаві твори — це без організованої опінії не можливо ствердити. Добросовісна критика скорочує для загалу шлях вироблення належної опінії про літературний твір, а це дає певні користі не лише читачеві, але й авторові.

Розуміється, трапляються читачі, для яких громада — порожній звук, бо вони самі себе вважають центром світотвору й потребу та значення організованої опінії про твори мистецтва взагалі відкидають.

— Навіщо, — кажуть вони, — щоб хтось сторонній ставав поміж автором і мною, читачем? Навіщо, щоб він "розжовував" мені твір і підказував, як я маю його сприймати? Адже я — людина грамотна і для мене важить сприймання твору моє власне, а не з чужого голосу! Чи мої естетичні переживання твору не є для мене міродайним мірилом краси чи недолугости твору? Твір є такий, яким я його сприймаю — це для мене закон!

Попри всю зовнішню атракційність, такі розумування мають істотну хибу: вони не узгляднюють повного змісту поняття краси, власне не **узгляднюють специфіки краси творів мистецтва, зокрема літератури, і специфіки переживань тієї краси.**

Є краса природи, сприймана безпосередньо: гарна квітка, чудесний краєвид, гарна пташка, врешті зовнішня краса жінки. Розуміється, для "переживання краси" названих предметів я не потребую ніяких інтерпретаторів чи пак "критиків". Але краса творів мистецтва сягає значно далі: це краса відображена, не первісна, а умовна, обумовлена системою уявлень і понять про гарне, про красу, система, що є міродайна в суспільстві мистця.

Цього роду красу не сприймеш без підготови, естетично "не переживеш" без належного "розжування". Треба ж, найперше, гаразд представити собі ту систему понять і уявлень гарного, яка водила рукою мистця, усвідомити — звідки та система росте і куди прямує. А буває ж і таке, що автор "систему гарного" свого суспільства (сучасників) свідомо відкидає, тоді потрібно виявнити — чи він це робить в ім'я ідеалів майбутнього, чи в ім'я ідеалів минулого? Для визначення місця творчости того чи іншого поета або письменника в літературному процесі свого суспільства це питання має величезну вагу.

Естетичне переживання травневого ранку в натурі і травневого ранку, відтвореного пером письменника, хоча в обох випадках зумовлені красою, проте внутрішня природа і характер краси в обох випадках різні: краса травневого ранку в натурі — це дар Творця всесвіту, доступний сприйманню кожного, почавши ще з Адама. А травневий ранок у творі письменника чи поета — до появи в суспільстві письменства взагалі не існував.

Красу першого (тобто ранку в натурі), ми сприймаємо з допомогою зору, слуху, нюху, — взагалі органів зовнішнього сприймання світу.

Красу ж другого, ми не можемо безпосередньо сприймати, бо вона реально не існує, вона існує лише яко краса відображена в уяві мистця, як відтворена його творчим хистом і передана нам тим же внутрішнім шляхом впливу на нашу уяву і емоції.

І ось цей внутрішній світ краси — надзвичайно широкий, бо він містить у собі не лише красу видиму, фізичну, але й красу духову, не тільки сприйманого нашими зовнішніми органами почуття матеріяльного світу, але й красу людської

душі: шляхетність, мужність, самопожертву для високої ідеї, нарешті, красу — як примат духа і гармонію світу.

Цей опосередкований, бо створений людським генієм світ мистецької краси становить сьогодні головне джерело естетичних переживань цивілізованого людства і, як усе людське, переходить різні зміни і щодо обсягу, і щодо постулятів, або ідеалів. Почавши з часу появи письма, ми вже можемо пізнати цю довгу історію еволюції людських ідеалів гарного і величного та встановляти певні етапи цієї еволюції в літературі. **Ці етапи — це різні домінантні літературно-мистецькі стилі.**

(Ми наголошуємо **домінантні,** бо щоразу поруч із домінантою — стилем доби покутує завмираючий, але не завмерлий ще стиль попередній і вже дає себе відчути молодими пагонами стиль наступний. Їх внутрішнє тертя, їх боротьба — виповнює літературний процес даної доби).

Але навіть відкидаючи і заперечуючи попередні ідеали гарного і намагаючись утвердити свої, новий стиль-геґемон використовує ті чи ті формули, стислі означення (зокрема так звані "крилаті вислови") і взагалі "мистецький реквізит" давніших діб і тому для справжнього глибокого сприйняття (отже й для повного "естетичного пережиття") сучасного літ-твору треба знати систему ідеалів гарного минулих діб. Трудно вимагати цього від звичайного рядового читача. І ось тут-то на допомогу має прийти критик.

Ще один момент вартий уваги. Літературознавство, включно з літературною критикою, належить до тих ділянок людського знання, де аксіом немає. Це улегшує можливість взаємозакидів: письменника — критикові, критика — письменникові, читача — критикові і письменникові разом, тощо. Зокрема ми тут хочемо спинитися на недооцінці (деколи навіть цілковитому запереченні) критики збоку авторів. Одні покликуються на прикрий суб'єктивізм критичної оцінки, "лицеприятний" характер підходу критика до літературного твору; інші — на відсутність твердих канонів, на відсутність аксіом у літературознавстві. (Так ніби істина вичерпується аксіомами, так ніби цілий ряд колись аксіоматичних істин не "повернені в прах" сьогодні!).

Істина критики — в істині її тенденції — помогти читачеві, помогти авторові. Якщо даний автор чи даний читач не потребують цієї допомоги, то це ніяк не значить, що її не потребують **інші** автори чи читачі. Сам факт, що літературна критика існує майже так само довго, як письменство, стверджує її потрібність.

Очевидно, саме **істинної критики,** надиханої прагненням служити громаді, помагаючи авторові і читачеві, критики з чесним наміром і чесною процедурою-аналізою, яка виключає легковажність тверджень і скороспілість висновків.

"Сім раз відміряй, а раз відріж!" — це дороговказ для всіх моментів судження про неочевидні речі.

О. Лятуринська

ВСЕ БУТИ ВІРНИМ

(в пандан П. Яворові)

Все бути вірним, а кому б? —
Чи мрії, привидові, сну?
От паростям кошлатить зруб
і кригу криголом метнув.

Ти бачиш знов у полі квітку
і бачиш знову свіжу рунь.
Як яблуні цвітуть! А влітку
ударив був до крон перун.

Все заяріло після зливи.
Тебе рвонув весни порив.
Та сниться сон, приходить привид —
і ти не просиш ярних злив.

П. Явор

ЖАЙВОРОНКИ ПРИЛЕТІЛИ

Глянь но, жайворонки прилетіли!
Радости тієї в тебе повінь.
Ти — не ти, ти — інший хтось в онові
чистий серцем, як підсніжник білий.

Дякувати б, та не знать кому би,
та не знать докладно ані защо —
о, незвідана Господня пращо,
тільки ти даєш життя по згубі!

От би поле засівати зараз
так надіями, що чистим зерням!...
А на ньому ж і будяк, і терня,
а над ним, мій Боже, чорна хмара.

Дав життя Ти, розумові скрите, —
дай же, Боже, дай його любити!

(Переклад О. Лятуринської)

О. Лятуринська

ТЕРНИНА

— Гіркість випий, трутю —
за когось покутуй
стільки, стільки років!...
Чи ж я не просилась?
Чи ж я не молила?...
Світ такий жорстокий!...
От карайсь до скону:
це ж Христу корону,
це ж Йому на кпини,
"рексу Назореїв"
уплели гебреї
нахвальки з тернини!

Досі, досі мучать:
не вінець колючий, —
я б на всі дороги...
я б, якби так сила,
цвіт Йому стелила,
клала б попід ноги!...
Не дивуйсь: весною
я заллюсь сльозою,
стільки, стільки років!
А настане серпень —
серце жалем стерпне...
Доки, доки, доки?...

ЖІНКИ В СССР

Серед книжок

Під цим заголовком подаватимемо коротенькі відомості про книжки, що вийшли в останньому часі як на еміґрації так і в окупованій Україні. Загальні уваги щодо напрямних московської політики в ділянці культури подамо окремо в одному з наступних чисел.

Переходимо до книжок:

"УКРАЇНСЬКІ ДУМИ ТА ІСТОРИЧНІ ПІСНІ", сторінок 658, вид. "Академії Наук УРСР" Київ, 1955 р.

Чепурно видана книжка великого формату, в гарній оправі, що вже зовнішністю викликає довір'я. На жаль лише трошечки більше одної п'ятої частини цієї книжки займають українські думи і пісні, але й вони — це не науково-провірені тексти з варіянтами, тільки наче б то навмисне вишпортані, скалічені, безглузді, зроблені тепер "записи". Так напр. загально-відома пісня про Морозенка заступлена там лише одним-єдиним варіянтом, записаним від співачки-орденоносиці. Цей варіянт робить із Морозенка "рекрута", якого беруть у царське військо, плач матері прикрашений найабсурднішими анахронізмами й вигадками. Пояснення — варті тексту.

Понад 500 дальших сторінок цих "дум" — складається з пропаґандових "творів" партійців-підлабузників. Для прикладу подаємо уривок одної з таких "дум":

"Тоді ж то сестра Русь Великая
Добреє серце мала
Словами промовляла
"Ой сестро, сестро Україно
Не плач, не журися...
— — — — — — — —
— — — — — — — —
То ж то мати Русь Великая вставала
Низенький поклін синам віддавала
Словами промовляла:
"Ой сини мої милі
В похід вирушайте
Та Україну молоденькую
Від ворога лютого визволяйте!"
Тоді ж то найкращий багатир
Мудрий воїн-проводир
Йосип Сталін
Добрую вдачу мав..."
і т. д. і т. д.

За всю цю огидну москволизну панегіричну "поезію", ширену під виглядом українських дум, відповідають підписані як редактори: "дійсний член Академії Наук У. Р. С. Р., доктор філологічних наук М. Рильський і кандидат історичних наук К. Гуслистий."

МІҐЕЛЬ ДЕ СЕРВАНТЕС СААВЕДРА: "ДОН КІХОТ ЛАМАНЧСЬКИЙ". Переклад з **московської** мови В. Козаченка та Є. Кротовича, стор. 562, великого формату (кварто), справа полотняна (але — "стаханівська": на форзацах тріскає при першій спробі відкрити). Ілюстрації відомого з европейських видань "Дон Кіхота" — ілюстратора Ґ. Доре, В-во "Молодь", Київ 1955 рік.

Поскільки це повний переклад клясичного твору Сервантеса (призначеного властиво для дорослих) та ще й виданий без будь-якої (отже — "марксистської") передмови — ми повинні були б уважати появу цієї книжки цінним культурним надбанням, яке варте нашої найбільшої уваги. Однак наша радість зменшується вміру читання бо... переклад надто багатий на московизми. Щодо цього то передвоєнний переклад Іванова був значно кращим. Книжка аж рябіє від москалізмів таких, як (для прикладу): "весельчак" (сміхун), "туфлі" (черевики), "франтив" (пишався, хизувався), "доблестний" (славний), "торжествуючий" (сяючий), "роззява" (гава), "жалування" (платня), "землероб" (хлібороб), "схоронялися" (зберігалися), "зловредні" (шкідливі) і т. д. і т. д.

Збереглась також московська будова речень і деколи втратив гостроту дотеп ориґіналу.

Видання книжки без пропаґандової "передмови" є остільки рідким явищем, що несамохіть виникає інтриґуюче питання: чому ця книжка появилася без "передмови"?

"САТИРА І ГУМОР", упорядкував Маківчук, редактор О. Вишня, ст. 678, вид. 1955 р.

За літературні можемо вважати ті твори старих авторів, які знайшлися на 294 сторінках, однак вони не лише відповідно добрані та "пояснені", але й підпали поважним "редакційним" змінам. У якому напрямі мінявся текст, може кожний зміркувати, прийнявши до уваги, що хоч би у відомій "співомовці" Руданського "Варвара" (ст. 84) слово "кацап" замінено на "маляр"! Серед творів старих авторів опинився ряд творів, яких не можна вважати ні "гумором" ані "сатирою".

Але коли те, що можемо знайти на тих 294 сторінках, хоча і всім відоме та безсумніву належить до красного мистецтва, то решта (себто більша частина книжки) — до літератури не належить і може бути хіба об'єктом для "гумору і сатири"! Це бездарна, позбавлена будь-якого гумору, примітивна пропаґанда. Серед тих "творів" пишаються такі, як хоч би П. Козланюка "Клопоти п. Кубійовича" або "Лист богунців до Петлюри". Та, як знаємо, — папір усе витримує!

ІВАН СМОЛІЙ
М А Н Е К Е Н И
Н О В Е Л І
Це найновіше видання В-ва
М. ДЕНИСЮКА
Ціна $1.50

С. Ріпецький, "УКРАЇНСЬКЕ СІЧОВЕ СТРІЛЕЦТВО", стор. 360, вел. ґісімка, видання "Червоної Калини" в Нью-Йорку. 1956 р.

Появу цієї книжки мусимо привітати цілим серцем незалежно навіть від більш чи менш докладного і всебічного вичерпання теми. Адже ж з одного боку молоде покоління, що виростає в таких відмінних обставинах (до того ж відірване від безпосереднього контакту з тими "усусусами", які ще не відійшли від нас) — забуває про велику посвяту і великий чин "усусусів", а з другого боку вже й загал починає забувати, що коли б у 1917 році не виступив на поле бою відділ УСС-ів, під українським національним прапором, коли б не довів на Маківці, що дух войовничих предків не згас у нащадків — не було б можливо і "листопадового зриву".

І ось коли в нас починають надавати стрілецьким пісням характеру виступів ревелерсів, коли під впливом окупаційної влади перетворюється на рідній землі "Їхав стрілець на війноньку" у якийсь марш донської кінноти, а в тексті робляться відповідні зміни ("Їхав **козак** на війноньку"), коли в іншій стрілецькій пісні співається про **"червоних** стрільців", які йдуть в Україну, як у чужу землю, коли з видаваних на рідних землях книжок зникає всяка згадка про стрільців — поява цієї книжки є особливо корисна. Цю книжку повинна мати кожна українська родина.

Проф. Вельберґ "ЛІКУВАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ, стор. 222, Держ. Мед. В-во УРСР, Київ 1956.

Це популярна праця з дієтетики з виразною тенденцією дати практичний підручник для ширшого вжитку (для сестер-дієтетичок). Книжка, звичайно, перекладена з московської мови. Хибою праці є її надто велика конспективність і поминення деяких найважніших здобутків сучасної медицини. Мова перекладу надто "багата" соковитими московизмами, такими як "натошак" (натще серце), "клюква" ("журафина"), "лапша" (локшина), "листяні овочі" ("листова городина") і т. п. Вражає надмірно малий наклад книжки (1.800 примірників).

І. Франко, "ПАНСЬКІ ЖАРТИ", видання І. Тиктора, Канада, 1956 рік, стор. 132.

"Панські жарти" вийшли, як 30 книжка видання "Клюбу Приятелів Української Книжки". Видавництво, слушно звертаючи належну увагу на фальшування в "плянетарних

СПОРТ

Редаґує Іван Красник

ПІНҐ-ПОНҐОВІ ПЕРШЕНСТВА СУАСТ — ПІВНІЧ

35 учасників — 106 змагань. Нові чемпіони

Клівленд, березень 1957

В суботу, 16 і в неділю, 17 березня Союз Українсько-Американських Спортових Товариств — Північ (Делеґатура Української Спортової Централі Америки й Канади) здобув у Клівленді новий успіх. Пінґ-понґові чемпіонати Півночі ЗДА, що їх, з уповноваження згаданої влади уладжував у домі СУМА-Клівленд, місцевий УАСК "Львів", виявили зріст під кожним поглядом. Тридцять-п'ять учасників відбули — в рямцях дружинних та індивідуальних конкуренцій — 106 змагань (із яких 3 уневажнено, а 1 повторено), зацікавлення глядачів, зокрема молодих, перейшли сподівання організаторів. Великий жаль (до кого? — запит складача?!) відчували ті клівлендські юнаки й юначки, що прогавили термін зголошення й не могли взяти участи в турнірі. Словом, є всі підстави сподіватися, що другий такий турнір у Клівленді пригнав би на старт з-поміж самих місцевих "автохтонів" два десятки учасників(-ць).

Коли мова про рівень гор, то цей турнір виявив пекучий брак турнірового досвіду в змагунів. Люди, що в тренінґових пробах грають на цілком приличному рівні, ховають свої "вбивчі драйви" до скрині — як тільки суддя починає рахувати пункти (на який час ховають цю зброю?). До найкращих партій належали фінали в двійних грах чоловіків і в міксті.

Гаківкова дружина УСК "Черник" — Дітройт

В дружинних конкуренціях, серед жінок відбулася тільки чікаґівська зустріл "Крил" із "Львицями" (жіноча відміна "Левів" - Чікаґо). Де були пані з місцевого "Львова" (чи не... задалека їм була дорога? — запит складача). Де дітройтчанки?.. Легку перемогу 5:0 над резервою "Левів" (Білинська, Турчин, Форович) здобули змагунки "Крил" із Чікаґо (Малаш, Яворська, Микитин).

Серед чоловіків заслужено тріюмфували "Леви" (Вовк, Снилик, Кутко, Вірщук). Їхні перемоги 5:2 над "Львовом", 5:0 над "Черником" і 5:0 над "Крилами" не лишали ніякого сумніву що до слушности "лев'ячої справи". Місцевий "Львів" (Стецура, Деревницький, Коссак, рез. Яцкевич) зробив своїм симпатикам приємну несподіванку, перемагаючи легко по 5:0 "Черника"-Дітройт і чікаґівські "Крила". До "Левів" клівлендцям іще бракує Дітройт і чікаґівські "Крила". До видержливости і свободи в грі. Все ж, дві перемоги (Древницького над Сниликом і Стецури над Кутком) правлять за святославське "Іду на ви" ("Леви")!

Слабше сподівань вийшов, чи таки "випав", "Черник". Його змагуни — за ясними вийнятками у грі Гайдукевича (Кавка, Гайдукевич, Кіналь) — грають без серця, при найближчій невдачі резиґнують. До індивідуальних боїв, у неділю, дітройтчанки взагалі не стали. Виправдуючися недільними футбольними змаганнями, черниківці в суботу ввечорі виїхали додому. Єдиний їхній дружинний успіх: перемога 5:1 над "Крилами".

Останьо названі (склад: Перун, Влох, Вихрій) вийшли останніми в табелі. На турнір — це було видно — вони приїхали вчитися. Скромні, безпретенсійні, але завзяті в боротьбі вони здобули собі загальні симпатії своєю поведінкою.

ТАБЕЛЯ

Ч.	Назва	Пункти	в. гор
1.	"Леви"	6:0	15:2
2.	"Львів"	4:2	12:5
3.	"Черник"	2:4	5:11
4.	"Крила"	0:6	1:15

В індивідуальних конкуренціях, Ірка Дубас — "Львів" (серед жінок) і Едвард Вовк — "Леви" (серед чоловіків) здобули титули в сінґлях, не втрачаючи ні одного сета. Несподіваним переможцем серед юніорів вийшов футбольний воротар "Львова", місцевий сумівець Гришко. Другою несподіванкою був 13-

СЕРЕД КНИЖОК

масштабах" літературної спадщини І. Франка, для якого московська окупаційна влада використовує ювілейні роковини (100-ліття з дня народження), вирішила вшанувати пам'ять великого поета, видаючи несфальшований текст цієї відомої поеми.

Видання, як і всі видання цього видавництва, виглядає чепурно, папір добрий, ціна — приступна. Книжка є цінним вкладом у наше культурне життя. Хибою брак приміток, бо в тексті твору читач, як із Наддніпрянщини так і народжений в Америці, може зустрінутися з подробицями йому невідомими.

Т. Шевченко, "КОБЗАР", стор. 490, Держ. Видавництво Художньої Літератури, Київ, 1954 р. Редаґував Лісовенко, друк. 200.000 примірників.

Сьогодні москвини засипають Україну "Кобзарями" з більш чи менш пофальшованими текстами і з такими "передмовами" та "примітками", що в уяві їх читачів Шевченко стає борцем за ті ідеї, яких він ніколи не висловлював, або й поборював. Згадане нами видання заслуговує і серед тих "кобзарів" на спеціяльну увагу тому, що з нього цілковито зникли "Розкрита могила" (антимосковський твір) і "Чигирин" (твір, у якому пропаґується ідею відновлення української держави).

літній син Ірки Дубас, що — вперше виступаючи на турнірі — переміг Годіва ("Черник") і Дутку ("Крила").

Двійні гри чоловіків мали чисто-"лев'ячу" обсаду: пара Вовк-Снилик після класичної гри перемогла своїх клубних побратимів Кутка-Віршука 3:1. З одного табору в другий перебігало воєнне щастя в фіналі мішаних ігор. Остаточно воно заявилося за парою Вовк - Білинська ("Леви"), даруючи їм доволі щасливу перемогу над олімпійською комбінацією. І. Дубас ("Львів") — З. Снилик ("Леви") 3:1.

Технічні висліди (кінцеві грн) й черговість:

Жінки (8 учасниць): Ір. Дубас — Кіналь ("Черник") 2:0, Микитин ("Крила") — Кіналь 2:0; фінал: Дубас — Микитин 3:0. Місця: 1. Ірка Дубас ("Львів"), 2. А. Микитин ("Крила"), 3. Т. Кіналь ("Черник").

Чоловіки (15): Снилик ("Леви") — Древницький ("Львів") 2:0, Снилик — Стецура ("Львів") 0:2, Вовк — Коссак ("Львів") 2:0, Віршук ("Леви") — Древницький 2:1, Снилик — Коссак 2:0, Снилик — Віршук 2:0, Вовк — Стецура 2:0, Стецура — Снилик 2:1; фінал: Вовк — Стецура 3:0. Черговість: 1. Е. Вовк ("Леви"), 2. Ст. Стецура ("Львів"), 3. З. Снилик ("Леви").

Дорість (8): Гришко ("Львів") — Годів ("Черник") 2:1, Петриця ("Крила") — Івасик Дубас ("Львів") 2:1, Петриця — Форович ("Леви") 0:2; фінал: Гришко — Форович 3:1. Черговість: 1. Гришко ("Львів"), 2. Форович ("Леви"), 3. Петриця ("Крила").

Пари чоловіків (6 пар): Кутко — Віршук ("Леви") — Гайдукевич — Кавка ("Черник") 2:0, Вовк - Снилик ("Леви") півфінал без бою; фінал: Вовк - Снилик ("Леви") — Кутко - Віршук ("Леви") 3:1. Місця: 1. Вовк-Снилик, 2. Кутко-Віршук, 3. Гайдукевич-Кавка ("Черник").

Мішані пари (6 пар): Півфінали: Вовк-Білинська ("Леви") — Микитин-Петриця ("Крила") 2:0, Дубас-Снилик без боротьби; фінал: Вовк-Білинська — Дубас-Снилик 3:1. Місця: 1. Вовк-Білинська ("Леви"), 2. Ір. Дубас ("Львів") - Снилик ("Леви"), 3. А. Микитин-Петриця ("Крила").

Змагання в дружинних конкуренціях проходили за пунктовою системою (кожна дружина проти кожної). В індивідуальних боях правила в двійних іграх схема "—1", а в сінглях "—2".

Турнір проводила комісія в складі: О. Гайський — голова, Ст. Мацанчук — секретар, М. Ґавур — гол. суддя. Признання за організацію "дружиново" належиться УАСК "Львів", а особисто Фількові Древницькому, що був "тілом і душею" турніру, та п. Ірці Дубас.

ШАХИ

Редаґує М. Турянський

Задача ч. 4.

М. Кляцкін, "Шахмати", 1924.
Чорні: Кр д6, В а8, К б6, пішак а7 (4)

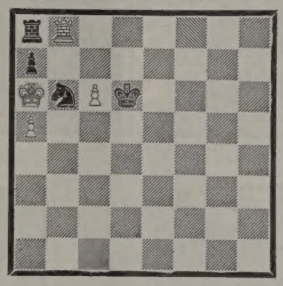

Білі: Кр а6, В б8, пішаки: а5, ц6 (4)
Білі зачинають і виграють.

Задачі чч. 1-4 входять до конкурсу на розв'язування шахових задач, що його Редакція "Овиду" проголосила в першому числі за січень 1957 р. Реченець надсилання розв'язок продовжуємо до 30 червня 1957 р., щоб дати змогу взяти участь в конкурсі нашим передплатникам з Европи, Південної Америки та Австралії. Пригадуємо, що участь в конкурсі можуть приймати всі передплатники "Овиду", кожний учасник одержить в нагороду одну з книжок Видавництва, а крім того між учасниками конкурсу буде вильосований один з найкращих творів шахової літератури "500 найкращих партій" д-ра С. Тартаковера. Розв'язки задач і все листування до шахової сторінки слати на адресу редакції "Овиду" з дописком "шахи".

Змагання йшли в приявності голови СУАСТ - Північ, п. Р. Припхана, що разом з пп. Багрієм і Кулясом приїхали з Чікаґа. З рук найвищого представника своєї влади змагуни і змагунки й діставали заслужені нагороди-дипломи.

О. Н.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТ

Кошівка. СТ. Тризуб Торонто, став першуном Кошівкової Ліґи Каледж-Батирст, не програючи ніодних змагань.

Коп. м'яч. Чікаґівський Швабен виелімінував дві наші дружини зі змагань за чашу ЗДА, виграючи з "Левами" Чікаґо, 3:0, а з "Тиграми" Міннеаполіс 8:0.

УАСТ Рочестер, виграючи з Джермен-Америкен із Клівленду 3:2, закваліфікувався до півфіналу Сходу.

У товариській стрічі "Крила-Сума" Чікаґо поконали "Черник" Дітройт в Дітройті 7:5.

Романець Ст., б. копун "України" Львів та "Сяну" Перемишль, став ланковим СТ. "Україна" Торонто.

Нова зірка на шаховому овиді

В турнірі за першенство СССР на 1957 р. переможцем вийшов досі невідомий шахіст, 19-літний естонський студент Михайло Тал, випередивши матадорів такої міри як Керес, Бронштайн, Толуш, Спаський, Тайманов і інших. (Ботвінник і Смислов участи в цьому турнірі не брали, бо приготовлялися до матчу за звання шахового чемпіона світу, що саме тепер проходить у Москві). Нижче подаємо партію молодого Тала, в якій він геніяльною комбінацією опрокинув гру свого противника ґросмайстра Тайманова.

Оборона Німецько - індійська
Білі: М. Тайманов
Чорні: М. Тал

1. ц4, К-ф6 2. К-ц3, е6 3. д4, Б-б4 4. е3, ц5 5. Б-д3, 0-0 6. К-ф3, д5 7. 0-0, К-ц6 8. а3, цХд4 9. аХБ (ліпше 9. еХд4), дХК 10. бХц3, Д-ц7! 11. Д-е2, Б-д7 12. е4, дХе4 13. БХе4, КХБ 14. ДХК, ф6! 15. В-д1, Вф-д8 16. Б-е3, е5 17. Д-д5+, Кр-г8 18. Д-д6 (здавалося б, що це добрий хід, бо по виміні Дам Білі дістали б ліпшу кінцівку, але вкоротці покажеться інакше, правильний хід, що дав би Білим багато шанс, це 18. Д-ф7), Д-ц8! 19. б5 (Білі осягнули свою ціль: по відступі Коня на б8 наступить розгром крила Дами Чорних, але...), Б-г3!! (гл. діяграм)

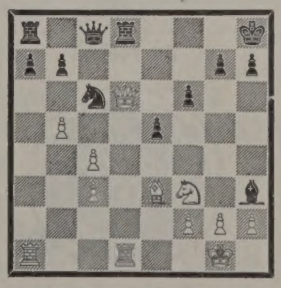

20. Д-а3 (одинокий хід, бо по 20. Д-ц5 наступила б втрата цілої Вежі), ВХВ+ 21. ВХВ, Д-г4 22. К-е1 (сумна конечність!), ДХВ 23. гХБ, ДХК+ 24. Кр-г2, К-д4! 25. цХК, еХд4 26. Б-ф4, Д-е4+ 27. Кр-г3, г5! 28. Д-д6, Кр-г7 29. Д-д7, В-е8 30. г4, Д-г6+ 31. Кр-ф3, В-е1. Білі піддалися.

ФІЛАТЕЛІЯ

Ю. Максимчук

ПРОПАМ'ЯТНІ МАРКИ ТА ПОЛЬОВІ ЛИСТІВКИ БОЄВОЇ УПРАВИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

1915—1918

Пропам'ятні марки та польові листівки Легіону Українських Січових Стрільців видані 1915 р. заходом Боєвої Управи у Відні — це вістуни поштових цінин Української Держави, яких поява сталася рівно три роки пізніше. Про стрілецькі марки опубліковано досі багато статтей в українській періодичній, здебільша філателістичній пресі, проте всі вони, за відсутністю точного розроблення матеріялу, виявляють чимало браків, передусім в описі польових листівок. Опис цих випусків поміщений у першім і одинокім досі Каталозі українських недержавних марок, що появився 1950 р. в невідрадних умовинах таборового побуту в Німеччині, виявляє теж багато недоліків. Щойно пізніші досліди цієї теми, на основі документальних даних, що збереглися в збірках відомих колекціонерів, як пп. О. Кочан, д-р Зайхтер, д-р Турин і ін., уможливили встановити точніші описи цих цікавих і дорогих пам'яток стрілецької слави.

З огляду на обмеженість місця, подаємо тут тільки загальні інформації про ці випуски на основі вичерпного матеріялу поміщеного в Доповнені до Каталогу, що тепер друкується і незабаром появиться на книгарських полицях.

Серія марок Легіону УСС була виготовлена в 10-ти рисунких зразках, що показують сцени із стрілецького побуту на фронті та портрет хор. Олени Степанів, одинокого тоді старшини-жінки в складі австрійської армії, всі зроблені з оригінальних фотосвітлин Пресової Кватири Коша УСС. На кожній марці вміщено напис "Українські Січові Стрільці" і нім. мовою "Ukrainische Legion" та номінал 2 (гелери). Всі зразки друковано в 6-ти барвах: зеленій, фіолетній, синій, брунатній, червоній і темно-синій у спільних аркушах по 66 марок у кожнім. Усі марки були друковані на ґумованім папері, зубковані. Висоту накладу стрілецьких марок не пощастило досі встановити, вона виносила мабуть десятки тисяч серій, але переважна їх частина пропала серед воєнного й післявоєнного лихоліття, тому повні серії цих марок являються сьогодні великою рідкістю і ціняться високо на філателістичному ринку, не згадуючи вже про комплетні аркуші, яких досі встановлено ледве два примірники.

кіннота

перед боєм

артилерійське обстеження

на стійці

хор. О. Степанів

відпочинок

застава

стежа

польовий лазарет

в землянці

Крім марок випустила теж Боєва Управа УСС 1915-18 рр., в погодженні з австрійським міністерством війни, польові листівки в користь скарбу УСС. Існує кілька накладів листівок, вони відзначаються різнородністю змісту та барвами друку й картону. Досі зареєстровано 22 відміни. Листівки, здебільша з наліпленими стрілецькими марками були широко розповсюджені стрілецтвом, що користувалося австрійською польовою поштою, та стали неабияким засобом розповсюдження політичних ідей і завдань Легіону.

Слід згадати ще про пропаґандивні наліпки видані Боєвою Управою в користь скарбу УСС. Ці наліпки у формі лякового штемпля з пливкими берегами, з рисунком гербу Галицької Волости, наліплювано на листах з пропаґандивною метою, а також на неадресовому боці для охорони листів перед розкриттям.

Alpha Furniture Co.

Хатнє умеблювання найкращої марки „Пеплерс" купите добре, дешево і по найнижчих цінах

- GROSLEY SHELVADOR REFRIGERATORS
- TELEVISIONS
- WASHERS
- MOFFAT GAS & ELECTRIC RANGES

735 QUEEN ST. W.

EM. 3-9637 EM. 3-9637

Toronto, Ont.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

видає

ЖУРНАЛ "Овид" — КНИЖКИ українських і чужих авторів — ПЛАСТИНКИ

"ОВИД"

появляється щомісячно вже восьмий рік від 1949 року і втішається популярністю серед читачів у всіх країнах побуту українців на чужині

Видавництво

має ще деяку кількість оправлених комплетів виданих дотепер сімох річників "Овиду" за час 1948 - 1955.

Ціна сімох річників $28.00.

Дотепер друкувало в "Овиді" 119 авторів свої праці з різних ділянок науки, літератури, мистецтва і громадсько-політичного життя. "Овид" появляється в журнальному оформленні, кожне число з трибарвною обкладинкою у виконанні українських мистців.

Річна передплата "Овиду" $6.00. — На бажання висилається показові примірники.

Видавнитцво видало дотепер 22 книжки каталогової вартости 30,40 долярів.
Хто замовляє комплет 22-ох книжок платить лише 25,— дол.,
і видавництво оплачує кошти пересилки.

Можна замовляти поодинокі книжки або всі разом.

Запрошуємо зголошуватися на постійних відборців видавництва. Наші постійні відборці одержують всі видання на догідніших умовах по зниженій ціні з пересилкою на їх адреси, **при чому поштову оплату оплачує видавництво.**

Замовлення слати на адреси видавництва:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

Chicago 22, Ill., USA. 2228 W. Chicago Ave.

G. P. O. Box 1476 New York 1, N.Y., USA.

6 Churchil Ave. Toronto 3, Ont., Canada

Buenos Aires, Argentina c. Santo Tome 4000